

Reviktimizace osob a objektů

Revictimization of persons and objects

Bc. Jakub Sedláček

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jakub SEDLÁČEK**
Studijní program: **N 3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Bezpečnostní technologie, systémy a management**

Téma práce: **Reviktimizace objektů a osob**

Zásady pro vypracování:

1. Seznamte se s teoriemi, které řeší problematiku viktimologie, viktimizace, sekundární viktimizace, reviktimizace, dopadu trestného činu na oběť, posttraumatické stresové poruchy, jednání s obětí, prevence.
2. Vypracujte literární rešerši na dané téma.
3. Proveďte komparaci získaných teorií.
4. Sesbírejte data pro kazuistiku týkající se reviktimizace objektů. Popište kazuistiku.
5. Sesbírejte data pro kazuistiku týkající se reviktimizace osob. Popište kazuistiku.
6. Navrhněte preventivní doporučení a opatření (primární, sekundární, terciální prevence) pro řešení problematiky reviktimizace osob a objektů.
7. Zaujměte k problematice osobní stanovisko.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. BOENISCH, Ed, HANEY C., Michele. **Stres : Přehledné testy a návody, jak zvládat stres.** Přeložil Jan Sládek. 1. vyd. Brno : Books, 1998. 208 s. ISBN 80-7242-015-1.
2. ČÍRTKOVÁ, L. **Forenzní psychologie .** Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4.
3. ČÍRTKOVÁ, L. **Policejní psychologie.** 2. rozš. vyd. Praha : Portál, 2004. 272 s. ISBN 80-7178-931-3.
4. JANÍKOVÁ, Barbora, DANĚČKOVÁ, Tereza. **Prevence a adiktologie.** 1. vyd. Praha : UK Praha, 2007. 89 s. ISBN 978-80-239-9961-7.
5. JOSHI, V. **Stres a zdraví.** 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 156 s. ISBN 978-80-7367-211.
6. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. **Psychologie nemoci.** 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2002. 198 s. ISBN 80-247-0179-0.
7. KŘIVOHLAVÝ, Jaroslav. **Psychologie zdraví.** 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 279 s. ISBN 80-7178-551-2.
8. PLHÁKOVÁ, Alena. **Obecná psychologie.** Praha : Academia, 2005. 471 s.
9. ŘÍČAN, Pavel. **Psychologie osobnosti.** Praha : Orbis, 1975. Dimenze individuálních rozdílů: Termperament, s. 95-96. ISBN 510-21-852.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Zuzana Pacáková
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

19. února 2010

Termín odevzdání diplomové práce:

7. června 2010

Ve Zlíně dne 19. února 2010

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Vojtěch Křesálek, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Cílem této diplomové práce je seznámit se s problematikou reviktimizace osob a objektů, popsat konkrétní případy, rozebrat je a vytvořit ucelený souhrn rad a doporučení, jak se chovat a co dělat, aby se člověk nedostal do potíží a nebyl oloupen, přepaden atd.

Klíčová slova: Viktimizace, sekundární viktimizace, reviktimizace, oběť, pachatel, typologie oběti,

ABSTRACT

The goal of my thesis is to introduce the issue of revictimization of persons and objects, to describe specific cases, analyze them and create a comprehensive summary of the advice and recommendations on how to behave and what to do to not get into trouble and to not be robbed, mugged, etc.

Keywords: victimization, secondary victimization, revictimization, victim, offender, victim typologies

PODĚKOVÁNÍ

Velice rád bych poděkoval Mgr. Zuzaně Pacákové za odborné vedení, poskytnuté rady a materiály ke zpracování diplomové práce, dále za věnovaný čas a trpělivost jak při konzultacích, tak při zpracovávání mé diplomové práce.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.

V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Tečovicích dne

.....
Podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 VYMEZENÍ POJMŮ	11
1.1 OBĚŤ	11
1.2 POŠKOZENÝ	12
1.3 PACHATEL.....	12
1.4 PRIMÁRNÍ VIKTIMIZACE.....	13
1.5 SEKUNDÁRNÍ (DRUHOTNÁ) VIKTIMIZACE	13
1.5.1 Sekundární viktimizace a zastrašování	16
1.5.2 Sekundární viktimizace a sociální prostředí.....	17
1.5.3 Sekundární viktimizace a orgány činné v trestním řízení.....	17
1.6 PREVIKTIMNÍ OSOBNOST.....	18
1.7 OPAKOVANÁ VIKTIMIZACE (REVIKTIMIZACE) – FENOMÉN MNOHOČETNÉ OBĚTI.....	19
1.8 DOPAD TRESTNÉHO ČINU NA OBĚŤ	22
1.8.1 Trauma oběti trestného činu	23
1.9 POSTTRAUMATICKÁ STRESOVÁ PORUCHA	24
1.10 STRES A JEHO ZVLÁDÁNÍ	27
1.10.1 Fyziologické reakce na stresor.....	28
1.10.2 Stres a nemoc	28
1.10.3 Kontrola stresu	30
1.11 POZITIVNÍ EMOCE A ZVLÁDÁNÍ STRESU	30
1.12 POMOC OBĚTEM TRESTNÉHO ČINU	32
1.13 VIKTIMNOST	33
1.14 INDEX VIKTIMNOSTI	34
1.15 TYPOLOGIE OBĚTÍ.....	34
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	39
2 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI.....	40
2.1 KAZUISTIKA 1.	40
2.1.1 První loupežné přepadení	40
2.1.1.1 Rozbor prvního přepadení.....	42
2.1.2 Druhé loupežné přepadení.....	43
2.1.2.1 Rozbor druhého přepadení.....	45
2.2 KAZUISTIKA 2.	46
3 PREVENCE KRIMINALITY	48

3.1	OBSAHOVÉ ČLENĚNÍ PREVENCE	48
3.1.1	Sociální.....	48
3.1.2	Situační prevence	49
3.1.3	Viktimologická prevence.....	50
3.2	PREVENCE KRIMINALITY OMEZOVÁNÍM PŘÍLEŽITOSTÍ.....	51
3.3	MOŽNÉ NÁVODY PRO JEDNÁNÍ PŘI PŘEPADENÍ	52
3.3.1	Přepadení banky.....	52
3.3.1.1	Návod pro jednání při přepadení.....	53
3.3.1.2	Návod pro jednání po přepadení.....	54
3.3.2	Přepadení řadové osoby	55
3.3.2.1	Rady pro občany obecně	55
3.3.2.2	Rady ženám	56
4	OSOBNÍ STANOVISKO K DANÉMU PROBLÉMU	58
	ZÁVĚR	59
	ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ	61
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	66
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	67

ÚVOD

Problematiku reviktimizace osob a objektů jsem si vybral z toho důvodu, že ačkoli se o ní v odborných literaturách mluví, doposud se nepodařilo nikomu s určitostí říci, jestli je opodstatněná, nebo jde pouze o fámou a výskyt opětovně napadaných osob a objektů je náhoda, nebo to vyplývá ze situace, popřípadě zajímavosti osob nebo objektů.

Celá práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. V části teoretické se pokusím vymezit a vysvětlit pojmy které se běžně vyskytují v odborných literaturách a publikacích a tím čtenáře zasvětit do teorie problematiky reviktimizace. Pokusím se popsat problémy, se kterými se viktimizovaná osoba musí potýkat, popíšu typologie obětí

V části praktické podrobně popíšu konkrétní případy, které se staly, nebo se kterými jsem se setkal ve svém osobním životě a pokusím se na ně reagovat, rozebrat je vyhodnotit, jak na tyto události bylo reagováno, popřípadě navrhnou, jaký postup by byl v tom kterém konkrétním případě vhodnější.

Na konci praktické části bych se pokusil vytvořit seznam doporučení a praktických rad, jak předcházet napadení, či přepadení, jak se zachovat v případě, že se dostaneme do konkrétní nepříjemné situace, kdy jsme přepadeni. Doporučení vypracuju pro několik různých typů případů a to: pro přepadení banky, pro přepadení osob, konkrétně pak vypracuji několik rad ženám.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ POJMŮ

1.1 Oběť

Obsah pojmu oběť je formulována dosti široce - jako oběť je označena „osoba, organizace, morální nebo právní řád, které jsou ohroženy, poškozeny nebo zničeny trestným činem. V současné české kriminologii, viktimologii i kriminalistice převládá názor, že nemá valného významu zabývat se různými kolektivními oběťmi kriminality nebo oběťmi - právními osobami a oběť je zpravidla chápána jako konkrétní fyzická osoba, která byla trestným činem usmrcena nebo zraněna nebo ohrožena na životě a zdraví, nebo jí byla způsobena škoda na majetku nebo škoda morální, byla omezena na svobodě nebo jiných právech, a to nezávisle na tom, zda jí bylo následně zvláštním procesním rozhodnutím přiznáno postavení poškozeného.

Odlišně od výše uvedené definice vymezuje obsah pojmu oběť zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, ve kterém se „obětí rozumí fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví“ - § 2 (1) a „za oběť se považuje i osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, byla-li rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.“ - § 2 (2) zák. č. 209/1997 Sb¹.

---

¹ MAREŠOVÁ, Alena; MARTINKOVÁ, Milada. *O významu poznávání obětí trestné činnosti* [online]. 2007 [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>>.

Obr. 1. Oběť

Zdroj: safehomevisits

1.2 Poškozený

Ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda (poškozený) má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů (§ 65), zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného do odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit².

1.3 Pachatel

- Pachatelem trestného činu je ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.
- Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky

---

² Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník, Poškozený, § 43*, [online]. 2009, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: < <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast1h2d4.aspx#par22> >

předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala³.

Obr. 2. Pachatel

Zdroj: blogspot

1.4 Primární viktimizace

Viktimizace vzniká přímo v době spáchání trestného činu nebo bezprostředně po něm a je přímým důsledkem trestného činu, v kriminologii bývá označována jako primární viktimizace⁴.

1.5 Sekundární (druhotná) viktimizace

- Sekundární viktimizace je definována v Doporučení (2006) Výboru Ministrů na pomoc obětem trestných činů jako „viktimizace, ke které nedochází přímo následkem trestného činu ale je výsledkem reakce institucí a jednotlivců na oběť“.

---

³ Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník, Pachatel*, § 22, [online]. 2009, [2010-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast1h2d4.aspx#par22>>

⁴ MAREŠOVÁ, Alena; MARTINKOVÁ, Milada. *O významu poznávání obětí trestné činnosti* [online]. 2007 [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>>.

Tato viktimizace zahrnuje nedostatek porozumění k utrpení oběti a zanechává oběť v pocitu izolace, nejistoty a ztráty víry v pomoc společnosti. Tyto pocity zintenzivňují důsledky trestného činu tím, že prodlužují trauma, což také způsobuje vyvolání pocitu odcizení k celé společnosti. Kriminologie rozeznává tři zdroje sekundární viktimizace, kterými jsou zastrašování pachatelem nebo jinými osobami, reakce sociálního prostředí a přístup orgánů činných v trestním řízení k oběti⁵.

- Oběť násilného činu (který nemusí být vždy klasifikován jako trestný podle stávajícího práva) se na základě této životní zkušenosti stává znovu či opakovaně obětí. K druhotné viktimizaci může docházet v různých strukturách společnosti - v orgánech činných v trestním řízení (policie, soud, státní zastupitelstvo atd.), v masmédiích atd. i ze strany blízkého okolí. Oběť se tak setkává s nepochopením, s odmítnutím, se šikanou apod. jako projevem či výsledkem nekompetentnosti, neinformovanosti či neochoty nebo neschopnosti struktur tento problém zvládnout⁶.

Pojem sekundární viktimizace je již známa padesát let. Dalším stresujícím zážitkem pro oběti trestných činů jsou následné kontakty s policií, soudem anebo znalci, jelikož na prvním místě je potřeba získat informace o celé události. Oběť se musí rozpomínat na nepříjemné zážitky spojené s trestným činem a o citlivých prožitcích referuje před neznámými lidmi.

O sekundární viktimizaci hovoříme v případech, kdy se nadbytečně zraňují oběti, a to je např. zveřejnění trestného činu anebo oznámení.

K sekundární viktimizaci patří dva termíny, které již zmínil v roce 1996, L. Luhmann a to:

---

⁵ KRISTKOVÁ, V., LANGHANSOVÁ, H., MATIAŠKO, M. *Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení* [online]. 2007, [2010-03-01]. Str. 5. Dostupný z WWW:

<http://www.llp.cz/_files/file/Analyza1_viktimizace_soukromi_Liga_lidskych_prav.pdf>

⁶ Gender studies center. *Malý slovník výrazů* [online]. 1999, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.feminismus.cz/ebooks/platforma/slov.htm>>

- **Procedurální spravedlnost**

Jde o vnímání zúčastněných stran, jestli je tento případ férový. Z pohledu oběti je tím např. pocit, že výpověď a eventuální návrhy na důkazy jsou dostatečně projednány a je jim věnována pozornost ze strany orgánů činných v trestním řízení, anebo že oběti byla zajištěna dostatečná důstojnost a přístup orgánů byla důvěrná.

- **Distributivní spravedlnost**

Jedná se o názor oběti na konečné rozhodnutí, které se týká jejího případu. Oběť se vyjadřuje v momentu, kdy hodnotí či komentuje např. rozhodnutí soudu o trestu a vině pachatele.

Na procedurální spravedlnost lidé kladou větší důraz. Poukázaly na to výzkumy. Férovost je totiž důležitější z mnoha pohledů, než spokojenost s konečným rozhodnutím. Oběť se spíše srozumí s rozhodnutím soudu tehdy, když věří, že soudní jednání a vyšetřování probíhala řádně, a že jí byl vyhrazen prostor pro uplatnění jejích vnitřních prožitků.

Za typické zdroje sekundární viktimizace lze považovat:

- média;
- orgány činné v trestním řízení;
- okolí oběti.

V České republice neexistují žádné státní oficiální výzkumy, které by zjišťovaly následnou újmu. Pravda je, že ve formuláři o trestném činu se nachází kolonka „následky trestných činů“, ale míní se tím spíše materiální či fyzická škoda. Existuje i kolonka „jiný následek“ kam bezpochyby patří psychická újma, ale ta se týká primární viktimizace, proto je těžké získat konkrétní fakta o výskytu a podobách sekundární viktimizace v ČR.

Již zmíněná sekundární viktimizace, je sice častým jevem, avšak není nevyhnutelná. Zvláště u některých druhů deliktů je sekundární viktimizace vysoká, např. sexuální delikty a domácí násilí. Hlavním důvodem, proč některé oběti nevyhledají pomoc ze strany policie a následně poradny jsou, že je v podvědomí naší společnosti velká nedůvěra vůči těmto zařízením.

V rámci psychologického přístupu se běžně rozlišují tři skupiny viktimogenních faktorů, které uvádí doc. Čírtková:

- sociální (tj. profese, sociální vrstva, pozice v rodině, jako např. nejstarší a nejmladší dítě, styl rodinné výchovy, patologie v rodině);
- osobnostní (tj. konstelace osobnostních vlastností, která činí jedince náchylným pro roli oběti, nikoli však univerzálně, nýbrž pro konkrétní typ deliktů, např. podvodu, znásilnění);
- behaviorální (tj. rizikové chování, např. vyhledávání viktimogenních lokalit, provokující jednání).

Výčet, který jsem výše uvedl, hraje samozřejmě klíčovou roli. Každý z těchto faktorů z menší či větší části postaví člověka buď do role oběti, nebo do role pachatele. Například oběť může pracovat v bankovní pobočce a tam je předpoklad zvýšené rizikosti loupežného přepadení. Další příklad může být pachatel, který vyrůstal v sociálně slabší rodině, a jeho výchova směřovala již od dětství ke špatnému včlenění se do společnosti⁷.

1.5.1 Sekundární viktimizace a zastrašování

Zastrašování oběti pachatelem je jednou z forem sekundární viktimizace. *Doporučení R (2005) 09 Výboru Ministrů o ochraně svědků a spolupracovníků justice* zastrašováním rozumí "přímou nebo nepřímou výhružku uskutečněnou nebo pravděpodobně uskutečněnou vůči svědkovi nebo spolupracovníku justice, která může vést k ovlivnění jeho ochoty podat neovlivněnou výpověď, nebo která je důsledkem jeho výpovědi." Dle důvodové zprávy zastrašování může mít různé podoby, závisující na okolnostech a trestném činu. Zejména může mít formu činu, který je rovněž trestný, fiktivního zastrašování vzhledem k okolnostem, nepřímého zastrašování (třetích osob, obvykle příbuzných) a přímé výslovné výhružky. Zastrašování okolím může být způsobeno skupinou, která má inherentní zastrašovací moc, tedy pouhou skutečností příslušnosti k této skupině. Tendence k zastrašování vzrůstá se závažností trestného činu a efektivita zastrašování roste, pokud se

---

⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 310 s. ISBN 80-86898-73-3, EAN: 9788086898735.

jedná o zastrašování teroristickou skupinou nebo skupinou organizovaného zločinu, nebo pokud pachatel je v pozici, kdy má nad obětí moc nebo vliv. *Doporučení R (1997) 13 Výboru Ministrů o zastrašování svědků a právech obhajoby* dále považuje za zastrašování i pouhou existenci kriminální organizace s reputací násilí a odvety a pouhou skutečnost, že svědek náleží k uzavřené sociální skupině a je v ní ve slabé pozici.

1.5.2 Sekundární viktimizace a sociální prostředí

Sociální prostředí sehrává velkou roli v procesu sekundární viktimizace. Oběti jsou konfrontovány po trestném činu s reakcí nejbližšího okolí, jakož i s reakcí známých i neznámých lidí a médií. Ne každá trestná činnost vyvolává stejné reakce, zejména trestné činy znásilnění a trestné činy, kdy oběťmi jsou děti, vyvolávají zájem hromadných sdělovacích prostředků. Význam prostředí z hlediska sekundární viktimizace je o to markantnější, uvědomíme-li si, že pachatelem například u sexuálního zneužívání dětí je v 85 % osoba z blízkého okolí či dokonce příbuzný oběti, pachatelem násilné kriminality je v 25 % neznámý člověk, v 42 % známý a v 36 % velice blízká osoba, což dokumentují výzkumy.

1.5.3 Sekundární viktimizace a orgány činné v trestním řízení

Pro trestní řízení je platný postulát veřejné obžaloby. To odráží potlačení zájmů oběti, které musejí ustoupit do pozadí v zájmu individuální prevence. Stát je výlučným subjektem, který má právo trestat. Oběť trestného činu je od momentu, kdy podá trestní oznámení, bezpodmínečně konfrontována s orgány činnými v trestním řízení a sama se stává jeho subjektem. Dle mezinárodního výzkumu je nejčastějším důvodem pro nepodání trestního oznámení předpokládána neúspěšnost oznámení (21 %) a velká časová ztráta nebo nadměrné potíže s policií (asi 9 % případů). Oběti závažných, zejména násilných deliktů v trestním řízení čelí konfrontaci s traumatizujícím zážitkem a to zejména při výslechu. To klade specifické nároky jednak na osoby vyslychající a jednak na prostředí, ve kterém je výslech veden. Aby byla případná míra sekundární újmy oběti v trestním řízení minimalizována, je třeba, aby zákonodárce k tomu vytvořil předpoklady. Jak připomíná

Musil, je naprosto nepřipustné, aby státní orgány vyvolávaly sekundární viktimizaci. Jejich postup musí být nanejvýš ohleduplný a citlivý⁸.

1.6 Previktimní osobnost

Na obecné úrovni jde o celkem triviální, neobjevené konstatování. Osobnostní založení jedince vždy určuje subjektivní význam (závažnost) všech prožívaných situací. Konkrétní viktimologické poznatky jsou však již zajímavější a v mnohém vyvracejí hypotézy selského rozumu. Ilustrativně zmíním dva zkoumané osobnostní aspekty: **iluzi kontroly a deklarovaný cynismus**.

- **Iluze kontroly**

Zvýšená pravděpodobnost devastujících a přetrvávajících následků trestného činu se vyskytuje u těch jedinců, kteří se vyznačují zvláště zbytnělou iluzí kontroly. Domnívají se, že mají svůj život zcela pod kontrolou a že jsou připraveni obstát v každé situaci. Podle některých autorů trpí proto tzv. „univerzálním pocitem nezranitelnosti“ (Fullgrabe 1995). Pěstují si vnitřní mentální postoj „mně se to nemůže stát“. Zřejmě právě proto bývají pak faktem trestného činu hluboce psychicky zasaženi, jeho zpracování totiž vyžaduje rekonstrukci nosných kognitivních map. Rozsah faktické primární újmy přitom není určující. I při relativně malé újmě (např. vzniklé vloupáním do bytu) se u nich projevují výrazné následky (neschopnost odpoutat se myšlenkově od činu, neproduktivní investování psychické energie do neřešitelných otázek typu „proč právě já“, paranoidní vnímání bagatelních, neškodných situací atd.).

- **Deklarovaný, nepravý cynismus**

Deklarovaným cynismem se míní okázalá a předstíraná lhostejnost k emocionálně nabitým podnětům a situacím, které obvykle u každého jedince spouští silné citové pohnutí. Zdá se, že jedinci, kteří se obávají projevit své autentické pocity a stylizují

---

⁸ KRISTKOVÁ, V., LANGHANSOVÁ, H., MATIAŠKO, M. *Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení* [online]. 2007, [2010-03-01]. Str. 7. Dostupný z WWW: <http://www.llp.cz/_files/file/Analyza1_viktimizace_soukromi_Liga_lidskych_prav.pdf>

se do role psychicky robustních siláků, které nic nevyvede z duševní rovnováhy, se hůře vyrovnávají s vlastní viktimizací (Hermanutz 1996). Prudké a přetrvávající následky trestného činu u těchto osob pak bývají u okolních osob velkým překvapením. Ze suveréna, kterého okolí znalo, se stává labilní poraněná bytost s málo předvídatelnými projevy chování⁹.

1.7 Opakovaná viktimizace (reviktimizace) – fenomén mnohočetné oběti

Reviktimizace znamená totéž, co opakovaná viktimizace. G. Laycocková z Jill Institute of Crie Sciences (Velká Británie) rozlišuje opakovanou viktimizaci osob, míst a objektů. Ve své nepublikované přednášce v Dublinu na konferenci Evropského fóra služeb obětem (2003) uvedla, že podle údajů z Velké Británie 4% obětí na sebe váže 44% trestných činů. Opakovaná viktimizace je zásadním problémem zejména u následujících druhů kriminality:

- loupeže (jak loupeže komerčních objektů, tak vloupání do bytů),
- domácí násilí,
- školní násilí (šikana),
- podvody s bankovními kreditními kartami,
- krádeže vozidel,
- vandalismus,
- sexuální delikty,
- hate crimes¹⁰,
- stalking¹¹.

---

⁹ ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ (SDRUŽENÍ). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹⁰ Jsou trestné činy jako fyzické nebo psychické násilí, nenávistné projevy či vandalismus, které jsou motivovány nepřátelstvím vůči určité skupině lidí ve společnosti.

¹¹ Projevuje se zejména opakovaným fyzickým sledováním, nechtěnými kontakty (dopisy atp.), dlouhodobým sledováním aktivit dotyčné osoby a sbíráním informací o ní, případně nemístným oslovováním jejích příbuzných, přátel atp.

Opakovaná viktimizace objektů je považována spíše za pravidlo než výjimku. Ve výzkumné studii, založené na rozhovorech s 21 usvědčenými pachateli loupežných přepadení, uvedlo celkem 76% z nich, že se vrací na místo činu, protože už objekt poznali a vědí, jaké možnosti lupu ještě skýtá. Předpokládají také, že si oběti v určité časové lhůtě pořídí znovu uloupené věci. Tím se otevírá šance podruhé uloupit nové věci. (Výroky pachatelů: „Za nové věci dostanete samozřejmě víc peněz od překupníka. Je to příležitost odnést věci, které jste viděli poprvé a teď už pro ně máte překupníka“ „Podruhé už místo znáte, dostanete se rychleji ven“.)

Opakovaná viktimizace osob označuje skutečnost, že se určitý jedinec stane znovu obětí trestného činu. První a druhá viktimizace mohou pocházet z různých, ale i stejných druhů trestných činů. Interval mezi první, iniciální, a druhou, následnou viktimizací nepřesáhne lhůtu půl až jednoho roku. Zvláštní význam má zřejmě problém reviktimizace u obětí násilí.

Fenomén mnohočetné oběti byl donedávna vnímán jako okrajová záležitost. Pokud jde o objasnění, kolovaly dva spekulativní názory. První názor předpokládal, že jde o zvláště nepříznivou shodu smutných nicméně zcela náhodných situací. Druhý názor vnímal shodu náhod jako přeci jenom příliš podivné a neuspokojující vysvětlení. Hledal nějaké fundovanější objasnění a dospěl k předpokladu o existenci tzv. predestinované oběti. Člověk se stává opakovaně obětí nějakého trestného činu nikoli čistou náhodou nýbrž vlivem určitých osobnostních dispozic, které ho činí v očích pachatele natolik zajímavým, že si ho opakovaně vybere jako terč svého útoku. Predestinované oběti si lze představit jako smolaře či smolařky přitahující díky svým blíže nespecifikovaným zvláštnostem pozornost pachatelů a nejen pachatelů. Predestinované oběti mají v sobě "něco", čím dráždí své okolí a provokují v něm sklony k násilnictví. Které osobnostní vlastnosti však zakládají rizika stát se obětí trestného činu, nebylo jasné. Žádné výzkumy k problému nebyly k dispozici. Intenzivní zkoumání na tomto poli přineslo nová fakta. Dnešní pohled může mnohé překvapit.

Za kritický faktor, který zvyšuje u oběti pravděpodobnost opakovaného poškození dalším trestným činem, je totiž pokládán samotný fakt prvního osobního setkání s kriminalitou na vlastní kůži. Byla formulována hypotéza, že riziko stát se obětí trestného činu roste s každou další viktimizací (Schneider 1999). Jinak řečeno skutečnost, že se určitá osoba stala poprvé obětí kriminálního útoku, zvyšuje pravděpodobnost, že se záhy může opakovat

totéž. Reviktimizace v průběhu relativně krátké doby není podle současných poznatků ničím výjimečným. Podle některých badatelů je dokonce předcházející poškození prvním trestným činem (tj. viktimizace) nejspolehlivějším a nesilnějším prediktorem pro to, že se dotyčná osoba v blízké budoucnosti opět stane obětí trestného činu (Ellingworth – Farrell Peace 1995). Dnes platí teze, že:

- Mnohonásobná oběť je normálním, nikoli výjimečným jevem,
- Nevztahuje se na ohraničený psychologický typ osobnosti, rizikové charakteristiky vznikají patrně až jako důsledek prvního trestného činu.

K hlavním charakteristikám opakované viktimizace patří (Pemberton - 2003):

- viktimizace je nejlepším prediktorem další viktimizace (u osob i objektů),
- riziko opakované viktimizace je vysoké v době těsně po činu (u osob) a v době po odstranění následků (u objektů),
- ochota oznámit trestný čin klesá s každou další viktimizací,
- důvěra v policii klesá s každou další viktimizací
- s každou další viktimizací roste pravděpodobnost vzniku psychických obtíží¹².

Konstrukt mnohočetné oběti byl donedávna vnímán jako okrajová záležitost, ale novější výzkumy přinášejí některé zajímavé poznatky. Za kritický faktor zvyšující u oběti pravděpodobnost opakovaného poškození dalším trestným činem je pokládán první kontakt s kriminalitou „na vlastní kůži“.

Pro vysvětlení psychologického pozadí reviktimizace u opakované (mnohočetné) oběti lze použít model tzv. kariéry oběti, který překračuje pojetí obecně pojatých viktimogenních faktorů. Kariéra oběti je založena na předpokladu, že pachatelé se v drtivé většině chovají racionálně (alespoň v hrubých rysech mají plán) a pro „akci“ se rozhodují až v momentu, když věří v její úspěch. Důležitou roli hrají signály, které potencionální oběť vysílá do svého okolí. „Lákavá“ je především snadno zranitelná oběť. Zkoumání a zjišťování zranitelnosti (*victim vulnerability*) osob patří mezi často realizované empirické výzkumy, neboť slouží k

---

¹² ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4, EAN: 9788086473864.

vysvětlování jevu mnohočetných obětí. Předběžné výsledky naznačují, že možným klíčem k odhalování zranitelnosti je celkový vnější výraz životního elánu a sociální kompetence. Zranitelnost jedince není neměnnou veličinou, rezistentní vůči vnějším vlivům.

Psychologickým základem kariéry oběti muže být naučená bezmocnost, tj. pocit vlastní slabosti. Jejímž typickým důsledkem jsou submisivní a pasivní vzorce chování. Poškozená osoba se aktuálně potýká s rolí oběti, a tím paradoxně sebe sama zatěžuje větší rizikovostí. Čím hůře poškodil první trestný čin po psychické stránce oběť, tím vyšší je získaná zranitelnost a pravděpodobnost reviktimizace. Nastoupení na „dráhu (kariéru) oběti“ lze chápat jako nejzávažnější možný důsledek prvotního trestného činu. Jde o určitou tendenci, ke které v konkrétním případě může/nemusí dojít. Značné riziko reviktimizace vzniká u domácího násilí, týrání, sexuálního zneužívání, u obětí všech podob násilí a u obětí sexuálních deliktů¹³.

1.8 Dopad trestného činu na oběť

Újma způsobená oběti trestného činu - újmu klasifikujeme z těchto hledisek:

1. újma na životě, zdraví, majetku, cti
2. psychická újma - projevuje se zejména úzkostí, bázni, nedůvěrou k lidem, sebelítostí, pocitem bezmocnosti
3. poškození sociálního postavení oběti - v rodině, v zaměstnání, v okolí

Klasifikace újmy z časového hlediska:

1. krátkodobé
2. dlouhodobé
3. celoživotní

Klasifikace z hlediska bezprostřední souvislosti s trestným činem:

---

¹³ TRÁVNÍČKOVÁ, I., BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do program podpory a ochran obětí obchodování s lidmi* [online]. 2006, [2010-03-31]. Str. 14. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/studie-final.pdf>

1. újma primární - má přímou souvislost s trestným jednáním pachatele např. zranění způsobené pachatelem
2. újma sekundární - vznikající až druhotně v návaznosti na již spáchaný trestný čin, sekundární újma může někdy převýšit újmu primární - sebevražda oběti, rozvrat manželství, celoživotní poruchy chování.

Procesy, kterými tyto újmy vznikají, označujeme jako primární a sekundární viktimizaci. K sekundární viktimizaci dochází, jestliže je oběti po ukončení trestného činu způsobena další újma. Jejím zdrojem může být:

- pachatel - vyhrožování, zastrašování
- sociální prostředí - výčitky rodičů, pověst oběti utrpí zveřejněním případu, bulvární tisk
- nevhodný postup státních orgánů - opakovaně vyslychané zneužitě děti, přístup policie k oběti a vyšetřování

1.8.1 Trauma oběti trestného činu

Každý trestný čin vyvolá u oběti menší či větší trauma a určité reakce oběti.

Psychické a fyzické reakce obětí lze shrnout do následujícího přehledu:

1. psychické prožívání
  - pocity viny
  - ztráta sebedůvěry
  - pocit neskutečnosti
  - strach
  - pocit nejistoty
2. psychické změny (několik hodin nebo dnů po činu, dlouhodobé nebo trvalé)
  - zhoršení paměti
  - zhoršení rozumových schopností
  - zpomalení myšlení
  - snížení koncentrace pozornosti
  - náladovost
  - zvýšená potřeba péče a ohledů

3. fyzické a tělesné reakce

- tělesná slabost
- srdeční potíže
- žaludeční potíže
- bolesti hlavy
- plačtivost
- ochromení, strnutí

Je nutné, aby státní orgány kladly důraz na postup v trestním řízení, který musí být ohleduplný a citlivý, nevyvolávající sekundární viktimizaci.

Důležité etapy:

- jednání osoby, která jako první přichází do kontaktu s obětí
- postup policie při prvním rozhovoru s obětí
- postup policie při vyšetřování
- postup soudů a ostatních státních orgánů¹⁴

1.9 Posttraumatická stresová porucha

Při zvláště ničivém dopadu trestného činu se může u obětí rozvinout tzv. posttraumatická stresová porucha (PTSP). Tímto termínem se označuje soubor různých poruch chování a prožívání včetně fyziologických reakcí (poruchy spánku, potivost, třes, nevolnost apod.), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku, přesahujícího běžnou lidskou zkušenost. Dlouhodobé účinky přestálého traumatizujícího stresu postihují jak přímo ohrožené osoby (oběti trestných činů, bojující vojáky, atakované obyvatelstvo, přeživší oběti přírodních a teroristických katastrof, oběti násilí), tak osoby, které prožily extrémní situaci bez přímého ohrožení na vlastním životě, tedy v roli „pouhých“ svědků (vojáci asistující masakrům civilního obyvatelstva, svědkové záchrannářských akcí i členové

---

¹⁴ ŘEHOŘ, J. *Základy kriminologie* [online]. 2007, [2010-03-01]. Str. 25 – 27. Dostupný z WWW: <http://www.zsf.jcu.cz/struktura/katedry/radio/informace-pro-studenty/ucebni_texty/ochrana-obyvatelstva-se-zamerenim-na-cbrne-aplikovana-radiobiologie-a-toxikologie-krizova-radiobiologie-a-toxikologie/zaklady-kriminologie.doc>

profesionálních záchranářských týmů).

Nebezpečné situace ohrožující zdraví a životy lidí přesahují rámec běžné a subjektivně pochopitelné zkušenosti. Je obtížné se s nimi racionálně a emocionálně vyrovnat. Proto i výkonní pracovníci profesionálních týmů mohou prožívat krizovou situaci obdobně tíživě jako oběti. Ačkoli jsou na tyto situace odborně i mentálně připravováni, může se i u nich rozvinout komplex různých problémů, označovaný jako posttraumatická stresová porucha. Záludnost posttraumatické stresové poruchy spočívá v tom, že rozmanité příznaky mohou propuknout až po delším časovém úseku od prožité krize. Posttraumatická porucha vzniká jako zpožděná anebo protrahovaná odezva na otřesné katastrofické zážitky.

Klasifikace a definice PTSP dle MKN – 10: F43.1 (PTSP je řazeno pod: Reakce na těžký stres a poruchy přizpůsobení)

Začíná jako opožděná nebo protrahovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci (krátkého nebo dlouhého trvání) mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy, která je sto způsobit silné rozrušení téměř u každého. Predisponující faktory, jako rysy osobnosti (nutkavé, astenické) nebo neuróza v anamnéze, mohou snižovat práh vzniku tohoto syndromu nebo zhoršovat jeho průběh, ale pro vysvětlení jeho vzniku nejsou nutné ani dostačující. Typické jsou epizody znovuožívání traumatu v neodbytných vzpomínkách („flashbacks“), snech nebo nočních můrách, které se objevují na přetrvávajícím pozadí pocitu tuposti a emoční oploštělosti, stranění se od lidí, netečnosti vůči okolí, anhedonie a vyhýbání činnostem a situacím, upomínajícím na traumatický zážitek. Obvykle se objevuje vegetativní hyperreaktivita a zvýšená bdělost, zesílené úlekové reakce a nespavost. S uvedenými příznaky je obvykle spojena úzkost a deprese a nejsou řídké ani suicidální myšlenky. Začátek následuje po traumatu s latencí od několika týdnů do několika měsíců. Průběh je kolísavý, ale ve většině případů dochází k úpravě. V malém počtu pacientů může nastat chronický průběh po léta a trvalá změna osobnosti¹⁵.

---

¹⁵ STANDART. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. [online]. 2010, [2010-05-04]. Dostupný z WWW: < <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html> >

U stresové události odpovídá organismus intenzivním strachem, bezmocností či hrůzou. Popsána je přítomnost vtíravých myšlenek, tzn. vracejících se úzkostných vzpomínek na událost, úzkostných snů (pocitu, že se událost vrací), vyhýbání se a znecitlivění (vyhýbání se myšlenkám na událost, pocit omezené budoucnosti, neschopnost vyvolat si podrobnosti události), nervová labilita (poruchy spánku, podrážděnost a záchvaty vzteku, poruchy koncentrace).

Není ničím zvláštní, když se PTSP objeví u oběti, protože otřesný zážitek loupežného přepadení je tak silný, že ho oběť neumí racionálně vstřebat a vyrovnat se s ním. Stejně tak ale není zvláštní, že se tento syndrom neobjeví.

Dopad trestného činu na jedince záleží především na třech různých faktorech, které jsou:

- previktimní osobnost
- okolnosti primární viktimizace
- okolnosti okolí na trestný čin a přístup profesionálů i blízkých k oběti.

1. previktimní osobnost

Osobnostní založení jedince vždy určuje subjektivní význam všech prožívaných situací. Schopnost oběti vyrovnat se s trestným činem ovlivňují tyto tři osobnostní aspekty:

- Iluze kontroly – u jedinců, kteří se vyznačují zvláště zbytnělou iluzí kontroly, je pravděpodobnost přetrvávajících následků trestného činu vysoká. Domnívají se, že mají svůj život zcela pod kontrolou a že jsou připraveni obstát v každé situaci – zřejmě proto bývají faktem trestného činu hluboce psychicky zasaženi; rozsah faktické primární újmy zde není určující. I při relativně malé újmě se u nich projevují výrazné následky.

- Deklarovaný, nepravý cynismus – míněna je okázalá a předstíraná lhostejnost k emocionálně nabitým podnětům a situacím, obvykle spouštějícím u každého silné citové pohnutí. Tito lidé se snaží stylizovat do role psychicky silných osob, jež nic nevyvede z duševní rovnováhy, ale s vlastní viktimizací se vyrovnávají hůře.

- Poučená oběť – osoby, které disponují alespoň orientačními znalostmi o potížích, které mohou v důsledku zažitého násilí nastat, se s takovými příznaky obvykle lépe vyrovnávají. Poučená oběť chápe to, co prožívá, jako celkem normální reakci, naopak nepoučená, naivní oběť je zaskočena, obtíže jako je nespavost, děsivé sny,

náhlé ataky strachu atd. ji děsí, považuje je za něco extrémně patologického, zejména muži se za ně i stydí a dlouho je před svým okolím skrývají¹⁶.

2. okolnosti primární viktimizace

Klíčovou roli hrají následující okolnosti: stupeň násilí, stupeň ponížení, hodnocení vlastního chování.

3. reakce okolí

Reakce okolí může výrazně ovlivnit návrat oběti do všedního života. Dále se o tomto tématu zmiňuji ve čtvrtém bodě osnovy¹⁷.

1.10 Stres a jeho zvládání

Stres znamená situaci mimořádné zátěže, situaci, která je vnímána jako ohrožení tělesného nebo duševního blaha. Takové události obvykle bývají nazývány stresory a reakce člověka na stres bývá nazývána jako stresová reakce.

Stresorem může být řada událostí – u některých situací existuje vysoká pravděpodobnost, že budou jako stres prožívány většinou lidí, u jiných situací je jejich prožívání jako stresové záležitosti věcí subjektivního hodnocení konkrétního jedince. Obecnější stresové události bývají nejen dramatické události, ale i méně dramatické, běžnější události, které jsou neovlivnitelné, nepředvídatelné a hraničí s našimi možnostmi nebo je přesahují.

Dalším zdrojem stresu mohou být vlastní hodnocení a vnitřní konflikty. Takové stresory tedy nejsou vnějšími situacemi, ale jsou velmi subjektivní.

Psychické reakce na stresor se mohou velmi lišit. Nejčastější reakcí je úzkost (u některých lidí, kteří prošli nadhraničním stresem, se může rozvinout posttraumatická stresová porucha. Jejimi hlavními syndromy jsou pocity otupělosti a odcizení, opakované ožívání traumatu ve vzpomínkách a snech, a úzkost, která se může projevit somatickými obtížemi, poruchami soustředění a nadměrnou ostražitostí. Někdy bývá doprovázena i pocity viny.). Další

---

¹⁶ JANEČEK, M. *Loupežná přepadení, Bakalářská práce* [online]. 2009, [2010-03-31]. Dostupný z WWW: http://is.bivs.cz/th/6507/bivs_b/Bakalarska_prace.pdf

¹⁷ ŠTUDLAROVÁ, P. *Loupežné přepadení, Bakalářská práce* [online]. 2009, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: http://is.bivs.cz/th/6636/bivs_b/

nejčastější reakcí na stresovou událost je vztek, který může vést až k agresi (hypotéza: frustrace – agrese). Opačnou reakcí na stres může být uzavření se do sebe a apatie. Jestliže stresové podmínky trvají a jedinec je nezvládá, může apatie přerůst v depresi.

1.10.1 Fyziologické reakce na stresor

Selye formuloval obecnou stresovou reakci ve třech etapách: poplachová reakce – fáze rezistence – fáze vyčerpání. Tělo reaguje na stres tím, že spustí pohotovostní reakci směřující k takové energizaci organismu, aby dokázal zvládnout stresující situaci. Poplachová reakce je výsledkem aktivace dvou neurohumorálních systémů řízených hypothalamem: sympatického systému a adrenokortikálního systému. Pro svoji dvojí funkci v nouzových situacích je hypothalamus nazýván mozkové centrum stresu. Aktivace sympatiku směřuje ke stimulaci dřeně nadledvinek, která vylučuje do krve hormony adrenalin a noradrenalin), které mají na vnitřní orgány stejný účinek jako sympatický nervový systém. Druhá funkce hypothalamu je realizována přes hypofýzu, která uvolňuje dva důležité hormony. Jeden z nich stimuluje štítnou žlázu, která zajistí vytvoření více energie, druhý hormon adenokortikotropní (ACTH) je hlavní stresový hormon. Ten stimuluje kůru nadledvinek, což vede k uvolnění skupiny hormonů (nejdůležitější je kortizol), které regulují hladinu glukózy a určitých minerálů v krvi. ACTH také signalizuje jiným endokrinním žlázám, aby uvolnily asi 30 hormonů, které hrají důležitou roli při přizpůsobení se nouzovým situacím. Celkově je poplachová reakce vysoce aktivační reakcí zaměřenou na přípravu organismu na boj nebo útek. V situacích, kdy se jedná o dlouhodobě působící stresor, může být taková intenzivní fyziologická aktivace škodlivá.

1.10.2 Stres a nemoc

Právě přehnaná dlouhodobá aktivace může vést k určitým psychosomatickým obtížím, jako např. vysoký krevní tlak, žaludeční vředy a řada dalších problémů. Stres ovlivňuje naše zdraví několika způsoby. Přímé ohrožení znamená právě rozvoj psychosomatických obtíží, nejohroženějšími systémy jsou kardiovaskulární systém a imunitní systém. Další způsob negativního působení stresu je třeba vidět v interakci s dědičnými faktory. Vlivem dědičných faktorů můžeme mít zvýšenou vulnerability („zranitelnost“, náchylnost k selhání) v určitém somatickém systému a ve velmi silné nebo dlouhodobě trvající zátěžové situaci může tento systém začít selhávat. Stres ovlivňuje negativně naše zdraví ještě zprostředkovaně např. tím,

že v situaci akutního stresu jsme náchylnější k nezdravému chování – menší péči o sebe, jako je narušování životosprávy a další projevy nezdravého chování. Poslední zprostředkovaná cesta, kterou stres negativně působí na naše zdraví, je svým způsobem paradoxní, protože stres, který způsobí určité onemocnění, může přenášet na nemocného tzv. sekundární zisk, což je péče ze strany rodiny, přátel, lékařského personálu apod. Ukazuje se, že lidé ve stresu vyhledávají zdravotnická zařízení častěji, i když nejsou výrazně nemocnější. Znamená to, že stres posiluje „nemocné“ v chování a větší pozornost vůči svým somatickým obtížím.

Řada výzkumů ukazuje, že mezi lidmi existují výrazné interindividuální rozdíly v reakci na stresové situace a v jejich odolnosti vůči nim. Ukazuje se, že existují určité vzorce chování (typ A, typ B), které ukazují na určitou disponovanost vůči stresu. Chování typu A znamená práci pod trvalým časovým stresem, netrpělivost, pohotovou negativní emocionalitu, pocity viny, neschopnost odložit některé záležitosti apod. Chování typu B je pravým opakem chování typu A. Ukazuje se, že lidé s chováním typu A jsou výrazně ohroženější stresem, vykazují mnohem vyšší zastoupení ischemické choroby srdeční a infarktu. V poslední době se začíná hovořit i o chování typu C, které je charakterizováno potlačováním vlastních, zejména negativních emocí a silnou snahou o emoční kontrolu. Tento typ chování se zdá být v souvislosti se selháváním imunitního systému (větší náchylnost k nádorovým onemocněním).

Důležitou roli hrají dovednosti zvládat stres (coping). V zásadě existují dvě hlavní strategie zvládání: zvládání zaměřené na problém a zvládání zaměřené na emoci. Zvládání zaměřené na problém znamená snahu řešit problém nejrůznějšími způsoby včetně vyhledání sociální podpory a jiné pomoci. Zvládání zaměřené na emoci je nutné v situacích, kdy problém není řešitelný (např. v případě úmrtí blízké osoby). Toto zvládání zahrnuje celou řadu strategií, např. behaviorální strategie zahrnující různá tělesná cvičení, ale i pití alkoholu apod. Kognitivní strategie, které zahrnují odsunutí problému z vědomí přenesením pozornosti, přehodnocením situace apod. Ruminační strategie naopak zahrnují uzavření se do sebe, abychom mohli přemítat o události a o tom, jak se se situací vyrovnáváme, resp. nevyrovnáváme. Tato strategie je méně adaptivní nežli uvedené předchozí. Rozptylující strategie zahrnují provádění příjemných činností, které nás posilují a vedou ke zvýšení pocitu, že jsme schopni ovlivňovat průběh událostí.

Vedle těchto strategií zvládnání existují i určité obranné mechanismy, které fungují jako zvládací strategie ve vztahu k emocím. Jsou to obranné mechanismy vztahující se k nevědomým procesům. Pomáhají nám překonat nepříjemné situace, s nimiž nejsme schopni se vyrovnat přímo. Obecně vzato jsou pojmem špatného přizpůsobení pouze tehdy, když se stanou převládajícím a ustrnulým způsobem reagování na problémy. Obranné mechanismy jsou tedy nevědomé procesy nebo zčásti nevědomé, zatímco coping provádíme vědomě. Za základní a nejdůležitější obranný mechanismus považoval Freud vytěsnění, při kterém jsou ohrožující nebo bolestné impulsy vyloučeny z vědomí. Potlačení se liší od vytěsnění v tom, že potlačení je proces úmyslného sebeovládání, kdy člověk ovládá svoje impulsy a přání (připouští si je v soukromí, ale veřejně je popírá), nebo tím, že dočasně odsune bolestné vzpomínky, když se potřebuje soustředit na nějaký úkol. Člověk si uvědomuje potlačované myšlenky, ale neuvědomuje si impulsy nebo vzpomínky, které jsou vytěsněny. Vedle těchto dvou hlavních mechanismů existuje celá řada obranných mechanismů, jako je racionalizace, reaktivní výtvar, projekce, intelektualizace, popření nebo posunutí.

1.10.3 Kontrola stresu

Mezi techniky, které lidé používají k ovládnání stresu, patří jak ovládnání fyziologických reakcí (biologická zpětná vazba, relaxační trénink, aerobní cvičení), tak techniky kognitivně behaviorální terapie, které se snaží pomoci lidem, zjistit situace, které v nich vyvolávají jejich tělesné symptomy a které jim pomáhají omezit zbytečné stresy vymýcením falešných přesvědčení o sobě a o svých kompetencích¹⁸.

1.11 Pozitivní emoce a zvládnání stresu

Dosavadní přístup k otázkám zvládnání stresu vycházel z pojetí relativně dobře zdokumentovaného vztahu mezi kognitivními a emocionálními jevy v naší psychice – přesněji: z pojetí dominantního vlivu kognitivní sféry na sféru emocionální. Z toho vyplývaly i postupy charakterizované tím, že změnou v oblasti kognitivní je možno dosáhnout změnu

---

¹⁸ STUHLÍKOVÁ, I. *Stres a jeho zvládnání* [online]. 2007, [2010-05-04]. Dostupný z WWW: <home.pf.jcu.cz/~stuchl/Stres.doc>

v oblasti emocionální, tj. podle obvyklé terminologie „restrukturovat emocionální život člověka. Řečeno jinak „změnou myšlení je možno změnit emoce“ Poslední době se však ukázalo, že toto pojetí je možno, ba třeba doplnit druhým a to nejméně důležitým zjištěním.

Ukázalo se totiž, že některé emoční fyziologické procesy probíhají podstatně vyšší rychlostí nežli procesy myšlenkové a dosti často dokonce dominují nad lineárními procesy myšlení. Zjistilo se, že všechny emoce nejsou stimulovány (uváděny v činnost) myšlenkami. Mnohé vznikají do určité míry nezávisle na kognitivním systému, případně mohou být výrazně ovlivněny, upraveny či zabarveny „vedlejšími faktory“. Tato zjištění dala podnět k psychologickým zákrokům zvládnání emocí jiného nežli kognitivního druhu. Příkladem může být dobře známý vliv pravidelného hlubokého dýchání na změnu emočního vzorce, vliv spánku, hluboké relaxace atp. V poslední době se tak objevila řada metod, která v oblasti zvládnání stresu pracuje s regulací srdečního rytmu – přesněji s vědomým řízením vlnového průběhu srdeční tepové frekvence. Hlubší pohled do této problematiky ukazuje, že jde o využití poznatků soudobých výzkumů v oblasti. Tepová frekvence a srdeční rytmus.

V souvislosti s pronikáním do hlubších sfér srdeční činnosti se objevuje termín "variabilita srdečního rytmu" (heart rate variability). Oproti údaji "tepová frekvence", která udává četnost tepů za minutu, je zde základním údajem rychlost od jednoho tepu k druhému - tzv. beat - to - beat velocity (BPM). Některých pracích se pro tento údaj používá kratšího termínu "srdeční rytmus (heart rate). Tato srdeční rychlost není konstantní. Mění se. Zjistilo se, že se mění mimo jiné i v závislosti na emocích, které člověk prožívá. Ukázalo se, že při zlosti, úzkosti a frustraci, kdy dominuje v autonomním nervovém systému sympatikus, je průběh této veličiny v čase (např. několika minut) velice neuspořádaný, chaotický. Naopak tam, kde člověk prožívá kladné emoce - lásku, pochvalu jako projev uznání vlastní kladné hodnoty atp. a kde převládá činnost parasympatiku, vytváří graf průběhu srdečního rytmu v čase velice sourodý vzor - např. vlnovitou sinusovku. Ta naznačuje vyšší míru synchronizace. Neurokardiologie přichází s řadou nových podnětných pojetí. Na rozdíl od dřívější dominantní pozornosti věnované eferentním drahám z mozku k srdci, se dnes řada prací věnuje aferentním drahám signálů jdoucích od srdce k mozku. Zkoumá se funkce těchto signálů a objevuje se širší pojetí vlivu srdce na náš emocionální stav, tzv. fyziologickou koherenci a autokoherenci i na naše jednání. Příkladem praktického využití těchto poznatků mohou být i relativně nové metody regulace emocí. V podstatě v nich jde o práci s pozitivními emocemi při zpětnovazební kontrole vlnového průběhu srdečního rytmu.

Pro diagnostikování variability srdečního rytmu se vyrábějí speciální přístroje - tzv. HeartMath techniky, které doplňují stávající klasické vyšetření srdeční činnosti EKG. Ty umožňují nejen registraci variability srdečního rytmu, ale i vyhodnocování pokusů, případně psychologických postupů pracujících s pozitivními emocemi. Stále častěji se pak setkáváme s články v odborných jak psychologických, tak i fyziologických časopisech, které zveřejňují účinnost těchto přístupů v různých oblastech jak klinické, tak i obecné psychologie a psychologie zdraví¹⁹.

1.12 Pomoc obětem trestného činu

Oběť trestného činu se často dostává do těžké životní situace. Snaha viktimologie je vyburcovat nejen veřejné mínění, ale i politické a státní orgány k různým praktickým aktivitám na pomoc obětem. V počátcích snah o zlepšení postavení oběti měly tyto aktivity podobu převážně humanitární pomoci, poskytované dobrovolnými organizacemi a nadacemi, postupně se začíná v této oblasti angažovat i stát a některé formy právní pomoci získávají právní podklad.

Lze rozlišovat několik základních forem pomoci obětem:

- **Poradenská, sociální a terapeutická** – tyto formy pomoci jsou nejvíce naléhavé v době bezprostředně po činu, kdy je postavení oběti nejtěživější, oběť je např. zraněna, nachází se v duševním šoku, ocitá se často bez finančních prostředků. Je třeba takovým obětem po lékařském ošetření somatických poranění také kvalifikovanou psychologickou nebo psychiatrickou péči. Zvláště naléhavý je tento úkol u dětí a starých osob. Pro tyto účely se vypracovávají různé programy nazývané **krizová intervence**. Cílem těchto postupů je překonat akutní krizi, podpořit racionální reakce oběti, poskytnout psychickou oporu, poradit při řešení právních, rodinných a sociálních problémů.
- **Pomoc obětem realizovaná trestně procesními prostředky** – sem patří například občansko-právní řízení. Tento způsob je však zdoluhavý, malá efektivita, často

---

¹⁹ KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní emoce a zvládání stresu* [online]. 2007, [2010-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://jaro.krivohlavy.cz/pozitivni-emoce-a-zvladani-stresu>>

vymožení náhrady je velmi problematické. Výhodnější pro oběť je rozhodnout o návrzích na náhradu škody v rámci trestního procesu v tzv. **adhezním řízení** (viz. § 43-46 tr.ř., § 206, 228 tr.ř.)

- **Kompenzace škody státem** – realizuje se na základě zákona č. 209/1997 Sb. O poskytování peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů, jak vyplývá ze změn a doplnění provedených zákonem č. 265/2001 Sb. Odškodnění státem se však zpravidla váže na některé podmínky např. poskytuje se pouze u některých deliktů, oběť si nesmí způsobit škodu vlastní vinou, je limitováno, atd²⁰.

1.13 Viktimnost

Viktimnost je pojem označující „disponovanost“ jedince nebo skupiny osob stát se obětí trestného činu. Jinak řečeno viktimnost vyjadřuje stupeň pravděpodobného rizika, že se jedinec nebo určitá sociální skupina stane obětí trestného činu. Výčet sociálních skupin, jejichž příslušníci se častěji než ostatní občané stávají oběťmi kriminálního jednání v konkrétním období, obsahují též policejní statistiky, které sledují tzv. objekty zájmu pachatele. Jedná se o skupiny osob „disponovaných“ svým povoláním, majetkovými poměry, věkem, psychickými vlastnostmi či sociálními charakteristikami stát se atraktivními pro pachatele majetkové, násilné, mravnostní či jiné kriminality.

Vyšší pravděpodobnost stát se obětí zločinu je např. u pracovníků určitých profesí: policistů, pracovníků bezpečnostních služeb, taxikářů, obsluhy benzinových čerpadel, pracovníků na přepážkách bank, pošt, obchodů; dále u seniorů, dětí a mladých lidí, žen, psychicky či fyzicky handicapovaných osob, cizinců, přistěhovalců, členů menšin a u lidí na okraji společnosti: prostitutek, alkoholiků, narkomanů, příslušníků podsvětí, bezdomovců apod²¹.

---

²⁰ ŘEHOŘ, J. *Základy kriminologie* [online]. 2007, [2010-03-01]. Str. 27. Dostupný z WWW: <http://www.zsf.jcu.cz/struktura/katedry/radio/informace-pro-studenty/ucebni_texty/ochrana-obyvatelstva-se-zamerenim-na-cbrne-aplikovana-radiobiologie-a-toxikologie-krizova-radiobiologie-a-toxikologie/zaklady-kriminologie.doc>

²¹ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M. *O významu poznávání obětí trestné činnosti* [online]. 2007, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>> [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>>

1.14 Index viktimmnosti

Ve výzkumech se pro popis kvantitativní míry zasažení populace určitého státu či menších územních celků nebo určitých homogenních sociálních skupin kriminalitou užívá pojem index viktimmnosti, který udává počet obětí trestného činu na 100 000 (10 000, 1 000 nebo jiné měřítko) obyvatel nebo členů zkoumané sociální skupiny²².

1.15 Typologie obětí

V rámci zkoumání obětí trestných činů se uplatňuje rovněž typologický přístup. Odborníci se snaží třídit získané empirické poznatky o obětech do příbuzných skupin (typů), které by umožnily rychlou a přehlednou orientaci ve velkém množství informací, které jsou dnes k dispozici. Pro vytváření klasifikačních schémat (typologií) je možné použít různá hlediska, proto existují různé typologie obětí. Již zakladatelé viktimmologie Hans von Hentig (1948) a Beniamin Mendelsohn (viz. např. Doerner 2002) nabídli klasifikační schéma obětí zločinu. Hentig zdůrazňoval ve své typologii spíše sociální znaky. Rozlišil typické oběti do 13 skupin (např. děti, ženy, senioři, psychicky narušené osoby, imigranti, příslušníci minorit, ale také osoby prahnoucí po snadném zisku)²³.

Vznikly dvě kontroverzní studie od jiných autorů, které měly potvrdit nebo vyvrátit jeho teorii.

1. Výzkum 588 vražd spáchaných ve Philadelphii, kdy 26% obětí si smrt přivodilo víceméně svým jednáním iniciujícím násilí.
2. Výzkum 646 případů znásilnění ve Philadelphii, kdy 19% z nich nastalo v důsledku provokace ze strany oběti²⁴.

---

²² MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M. *O významu poznávání obětí trestné činnosti* [online]. 2007, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>> [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>>

²³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4, EAN: 9788086473864.

²⁴ Západočeská univerzita v Plzni, *Úvod do kriminologie a trestní politiky* [online]. 2009, [2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.najmo.estranky.cz/archiv/uploaded/118>>

Mendelsohn naproti tomu vyšel ve své klasifikaci z interakce oběti s pachatelem a jako kritérium zvolil stupeň „viny“ oběti. Dospěl k šesti položkové stupnici, na jejímž dolním konci byla „zcela nevinná oběť“ a na horním konci pak „oběť s větší mírou zavinění než pachatel“ (tomu odpovídá situace, kdy oběť vyprovokuje pachatele k činu).

Mezi nejpoužívanější a prakticky nejcennější typologii oběti patří:

- **typologie oběti podle zažitého trestného činu** (kopíruje obvykle kategorie deliktů používané v kriminologii, nejčastěji se rozlišují následující skupiny či typy: oběti přímého fyzického násilí, oběti sexuálního násilí, oběti domácího násilí, dále oběti s majetkovou újmou způsobenou vloupáním do soukromí a oběti podvodů),
- **typologie oběti podle reakce na trestný čin** (rozlišuje se například oběť s expresivní a kontrolovanou reakcí podle intenzity vnějšího chování, nebo oběť pasivní, odevzdaná a oběť aktivní),
- **typologie oběti podle interakce „oběť – pachatel“** v době kolem spáchání trestného činu.

Tato typologie patří mezi nejznámější. Do literatury ji uvedl viktimolog egyptského původu E. A. Fattah. Rozlišuje 5 základních typů, a to:

1) **Zúčastňující se oběť**

Kriminálnímu činu předchází interakce mezi pachatelem a obětí, která nezanedbatelným způsobem ovlivňuje motivaci pachatele. Jde o poměrně častou situační konstalaci odpovídající statistickému poznatku o násilných trestných činech, že pachatel a oběť se ve většině případů vzájemně znají.

2) **Nezúčastňující se oběť**

Před činem nedochází k interakci mezi pachatelem a obětí, motivace kriminálního jednání nemá přímou „vztahovou“ vazbu na oběť. Oběť v tomto případě neměla možnost vnímat potencionální ohrožení dříve než v momentu samotného útoku.

3) **Provokující oběť**

Z názvu již plyne, jakým způsobem ovlivnila interakce mezi pachatelem a obětí spáchaný čin. Provokující oběť podcenila nebezpečnost situace, špatně odhadla pachatele a záměrně či bezděčně se vystavila silně viktimogenní situaci. U provokujícího typu, ať už v mužském, či ženském vydání, obvykle shledáme výrazné osobnostní behaviorální viktimogenní

faktory. S provokujícím chováním se však můžeme setkat i u jinak vyrovnaných sebeovládajících se osob, které jsou momentálně zatlačeny do kouta, např. nesnesitelným ponižováním.

4) **Latentní oběť**

Obvykle se vyznačuje přítomností všech viktimogenních faktorů. Role oběti není ovšem veřejná, újma není formálně známá. Velká latence se předpokládá zejména u obtížně kontrolovatelných jevů, jako je násilí (fyzické, psychické či sexuální) páchané v rodinách. S větší latencí lze počítat rovněž u deliktů, jejichž zveřejnění formou oznámení naráží na četné emocionální bariéry a společenské předsudky, jako např. sexuální zneužívání obětí.

Právě výzkumy zaměřené na latentní oběti (např. anonymní dotazování dospělých osob na viktimizaci v dětství) umožňují korigovat statistické odhady výskytu určitých trestních činů. Jsou totiž důležitým parametrem informací, který doplňuje oficiální policejní (kriminální) či soudní statistiky, které zahrnují pouze oficiálně zaregistrované a stíhané případy.

5) **Nepravá oběť**

Role oběti je získána omylem, nedopatřením, shodou nešťastných náhod. Osoba se ocitla v nesprávnou dobu na nesprávném místě a stala se zcela náhodně (a často také v zastoupení někoho jiného) obětí. Útok původně směřoval jiným směrem. V původní Fattahově koncepci jsou uvedené základní typy, dále jemněji diferencovány. Někteří autoři sem řadí i situaci, kdy se osoba domnívá, že se stala obětí trestného činu, aniž by to byla skutečnost.

Viktimologie se v současné době snaží etablovat jako více či méně samostatný vědní obor. Existuje „Světová asociace pro viktimologii“ a v řadě zemí její národní odnože, které povětšinou fungují, jako odborné společnosti sdružující na principu zájmu odborníky a vědce.

Hlavním zdrojem získávání poznatků jsou:

- výzkumy viktimizace (viktimization surveys), které zahrnují i latenci (tj. neoznámené trestné činy),
- výzkumy a studie poškozených.

Viktimologie bývá kritizována za svou teoretickou chudobu, neboť v ní převažují ateoretické, deskriptivní a empirické výzkumy. V tomto ohledu se od roku 1973, kdy Israel Drapkin zorganizoval první mezinárodní viktimologický kongres, příliš nezměnilo. Objevila se dokonce tzv. kritická viktimologie (Kaiser a Jehle, 1994), jejíž představitelé tvrdili, že:

- Viktimologie šíří strach z kriminality a tím vlastně podporuje bezpečnostní průmysl,
- viktimologie podporuje konzervativní politiku v duchu „law and order“ a podněcuje myšlenky tvrdého trestání pachatelů,
- přenáší vinu za zločin na oběť (viz. Schaefferovy výzkumy znásilnění).

Námítky kritických viktimologů však neobstály, byly vzhledem k obsahu viktimologie neudržitelné. Viktimologie jako vědecký obor se distancuje od zaujímání politických stanovisek vůči pachateli či oběti. Současná viktimologie se odborně koncentruje na obnovu (restaurování) či opětovné narovnání stavu, který byl zločinem narušen. K jejím aktuálním tématům proto patří i role oběti v různých variantách odklonu včetně zkoumání rizik sekundární viktimizace v pochodech mediace²⁵.

Typologie obětí je výsledkem viktimologického zkoumání a terénního výzkumu. Jsou vytvářené již od počátku formování viktimologie. Kriminologové zpracovali několik klasifikací obětí, ale obdobně jako u typologií pachatelů, jsou typologie obětí spíše podnětem k dalšímu rozpracování, k diskusím o úloze obětí při vzniku a průběhu trestného činu, než aby byly podle typologií obětí skutečně tříděny a statisticky podchyceny.

- a) V české kriminologii často uváděná klasifikace obětí (vytvořená Polákem B. Holystem) rozděluje oběti podle toho, jestli si svou viktimizaci zaviny (individuálně či příslušností k rizikové, z pohledu společnosti negativně hodnocené, skupině), nebo nezaviny.
- b) Němec H. Von Hentig diferencoval podle věku, pohlaví, abnormalit osobnosti nebo etnické příslušnosti

---

²⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4, EAN: 9788086473864.

- c) Izraelec B. Mendelssohn odlišoval zcela nevinnou oběť od oběti z nevědomosti, z neopatrnosti, oběti provokující, oběti útočné, simulující a domnělé.

Ostatní typologie jsou variacemi na výše uvedené a spíše se rozšiřují o další typy, např. o oběti stávající se pachatelem (u domácího násilí aj.)²⁶.

---

²⁶ MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M. *O významu poznávání obětí trestné činnosti* [online]. 2007, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Předmětem praktické části této diplomové práce je analýza neboli rozbor konkrétních případů – kazuistik. V následujících kapitolách se chci věnovat popisu a rozboru dvou konkrétních kazuistik, z nichž každá bude patřit k jinému tématu. Přesněji tedy jedna z nich se bude zabývat reviktimizací objektu a druhá reviktimizaci osob (osoby), aby bylo dodrženo celé téma diplomové práce. Každou z těchto kazuistik se pokusím co nejpodrobněji popsat, jak přesně se stala, jaké okolnosti se děly kolem případů a to přímo při jejich trvání i bezprostředně po nich. V návaznosti na tyto jednotlivé události se pokusím o jasný rozbor každé z jednotlivých částí popisovaných událostí, ať už o postupu jednotlivých zúčastněných lidí, o práci policie, zaměstnavatele, psychologa nebo soudu.

2.1 Kazuistika 1.

Jedná se o případ, který se stal na jaře v roce 2000. Velmi zajímavý je fakt, že se přihodil dvakrát jedné ženě a to na stejném místě a v relativně krátkém časovém období. Vzhledem k tomu, že lidský život trvá v průměru asi 76 let, je odstup jednoho roku spíše doba krátká. Tato žena si nepřála, aby zaznělo její jméno, ani aby se zveřejnily její osobní údaje. Proto jí můžeme říkat třeba Ivana.

2.1.1 První loupežné přepadení

První loupežné přepadení se stalo v roce 2000 na jaře, dvě hodiny před koncem pracovní doby. Do banky vtrhli tři maskovaní lupiči s kuklami na hlavách a v civilním oblečení. V tuto inkriminovanou dobu se nacházela v bance Ivana, která telefonovala se svým synem (dvanáctiletým), její kolegyně a tři klienti, kteří zrovna čekali na odbavení u přepážky. „Celé loupežné přepadení trvalo jen pár minut“, vzpomíná Ivana. S výkřikem lupičů: „Lehněte si na zem a nikdo se nehýbejte!“, jí proběhla hlavou myšlenka na své dva syny, kdo by se o ně postaral v případě špatného konce. Další myšlenka přišla bezprostředně poté: „udělám, co chtějí“. Zatím co se Ivaně promítaly tragické scénáře, Ivanin syn vše slyšel přes telefon, který v šoku upustila. Ivanina kolegyně zatím vzpurně odmítala peníze lupičům vydat. Jeden z lupičů neváhal použít násilí, chytil kolegyni za vlasy a přitlačil ji kolenem k zemi s brutální výhružkou. Druhý skočil přes přepážku a sám se začal obsluhovat. Zatímco třetí lupič pozorně hlídal u vchodu.

V tu dobu pobočka bankovního ústavu nedisponovala žádnou ostrahou, proto nebyl takový problém hladce provést přepadení, jenže nepočítali se svědkyní celého činu odnaproti z trafiky. Slečna trafikantka, která vše viděla, vyběhla na ulici a začala křičet: „Vykrádají banku!“. Lupiči se vylekali, vyběhli s úlovkem z banky, skočili na svá připravená horská kola a ujížděli přes park. Slečna trafikantka shodou okolností měla u sebe taktéž své kolo, neváhala a začala lupiče pronásledovat. Lupiči však byli rychlejší a ujeli. Ještě předtím, v průběhu celé loupežné akce vzpurná kolegyně zmáčkla tlačítko alarmu, který zaznamenali okamžitě policisté a vydali se k bance. Po příjezdu policie se již slečna trafikantka vracela na kole zpět a bankovní personál, tedy Ivana a její kolegyně, ze své pracovní povinnosti již zajistily banku, což obnášelo uzamknutí prostorů do příjezdu policistů.

Poté následoval výslech policistů a ohledání místa činu. Výslech trval, u každého z přítomných, hodinu až dvě. Policisté nejprve vyslechli klienty. Poslední šla na řadu Ivana. Vypověděla vše, na co si vzpomněla. Mezitím psychologický odborník, který byl přivolán bankou, hovořil jak s kolegyní, tak s Ivanou individuálně, tak tomu poté bylo i u výslechu. Bylo již dvanáct hodin v noci, když policisté odváželi poslední účastníky trestného činu domů, což bylo z pohledu Ivany velice milé a vstřícné gesto.

Autora tohoto článku zajímalo, co si paní Ivana myslí o psychologické pomoci, která jim byla poskytnuta, o postoji bankovní pobočky a policie. Co opravdu cítila při patové situaci, proto se jí autorka šetrnými otázkami postupně ptala, jaké byly její pocity.

„Pistole nebyla vidět, ale vypadalo to, že ji měli schovanou pod bundami, strach jsem měla a ani nevím, jak dlouho celé loupežné přepadení vůbec trvalo“. K psychologovi, který byl přivolán bankou, řekla: „Nevnímala jsem ho, věděla jsem, že jsem na to sama a vše mi začalo docházet chvíli po činu. Dal mi nakreslit strom. To jediné si pamatuji.“ Další otázkou jsem zamířila k postupu policie, na kterou si většina obětí v České republice zpětně stěžují. Odvětila: „byli docela pozorní, ptali se, jak se cítíme a pak nás odvezli domů“. O pobočce banky, ve které již pracovala šest let, a kde se vše odehrálo, vypověděla: „volali nám domů, jak se máme, jestli se cítíme na to, jít do práce“.

Po této první loupeži banka poskytla oběma ženám deset dní placeného volna, ale přesto návrat do všedního života a do práce byl složitý jak pro Ivanu, tak zřejmě i pro její kolegyni.

Stálo to hodně úsilí. Banka zařídila třetí výpomoc, která byla u pokladny a obě ženy již jen u přepážek, kde se peníze nenacházely. Pár měsíců nato Ivanina kolegyně opustila zaměstnání.

2.1.1.1 Rozbor prvního přepadení

Na tomto konkrétním příkladu je vidět, jak každý účastník krizové situace reaguje jinak, jinak je zvládá a jinak si přímo v této situaci uvědomuje, co se může stát, co mu hrozí a kam až můžou dosáhnout následky z jedné jediné chyby, která by se mohla přihodit. Paní Ivana si hned uvědomila, kam až by chyba mohla dosáhnout (její děti by zůstaly samy, kdo by se o ně staral?) Raději se zachovala tak, aby co nejméně upozorňovala na svou přítomnost, aby co nejméně rozzlobila útočníky... Snažila se instinktivně přežít. Dalo by se říci, přesným opakem byla její spolupracovnice, která pachatelům vzdorovala. Asi si ihned neuvědomila, že tím ohrožuje svůj život, za cenu peněz, které ani nejsou její. Navíc tím porušila pravidla, která jsou v bankách daná a to, že pracovnice nemají pachatelům loupeží klást odpor a peníze mají vydat. Možná, že si uvědomila až s odstupem času, do jakého nebezpečí se dostala a jak jej sama svým jednáním ještě komplikovala a možná i to ji vedlo k tomu, že opustila zaměstnání. Možná si uvědomila, že měla opravdové štěstí, že mohla přijít o život a že by se možná při další podobné situaci chovala podobně a to by nemuselo dobře dopadnout. Snad proto se možná snažila jít do jiného, méně rizikového zaměstnání, kde se pravděpodobně s takovými situacemi neseťká A jako poslední slečna trafikantka. Ukázala se pachatelům na ulici, když začala křičet, že někdo vykrádá banku, poté je pronásledovala na kole, čímž se sama úmyslně vystavovala obrovskému nebezpečí, protože pachatelé na útěku jsou schopni udělat téměř cokoli, aby jim nikdo nebránil.

Co se práce Policie týče, dá se říci, že postupovali, jak nejlépe mohli. I když výslech trval do pozdních nočních hodin, odvezli každého ze svědků služebním autem přímo domů. Při výslechu byli zdvořilí, pozorní, nijak nestresovali svědky nevhodnými otázkami ani vtípkami. V tomto bodě bych opravdu řekl, že se zachovali profesionálně a lidsky.

Práci psychologa zde nemá cenu hodnotit, psycholog je profesionál a i když by někdo s oběťmi tohoto činu jednal nesprávně, psycholog je zde od toho, aby takovému člověku odborně pomohl.

V poslední řadě se zaměříme na chování zaměstnavatele, tedy banky. Ta zařídila svým zaměstnankyním odbornou pomoc psychologa, zaplatila ji a ani se svých zaměstnankyň neptala. Tohle je podle mě správný krok, protože existují lidé, kteří by na dotaz, jestli

potřebují pomoc psychologa, jednoduše odvětili, že nepotřebují, protože si myslí, že to zvládnou sami, nebo jsou prostě jen skromní a nechtějí zaměstnavateli způsobovat další výdaje a problémy. Prostě by to chtěli zamést pod koberec, zapomenout a nijak se k této situaci nevracet. Bohužel u takových situací je celkem obvyklé, že si jejich vážnost účastníci uvědomí až za nějaký čas a to už může být na psychologickou pomoc pozdě. V mysli člověka se vytvoří černá skvrna, která se může vracet častěji, než by si postižená osoba přála a i pro odborníka už může být daleko složitější se s touto skvrnou vypořádat. K tomu všemu banka poskytla oběma svým pracovnícím deset dní placeného volna a zaměstnala třetí pracovníci na pobočku, aby obě ženy, které prožily přepadení, nemusely pracovat na stanovišti, na kterém se nacházejí peníze. Tím zajistil, že v případě dalšího přepadení nebudou tyto dvě ženy přímo na „ráně“ pachatelů – budou stát mimo centrum dění.

2.1.2 Druhé loupežné přepadení

Stalo se tak rok poté. Ráno, chvíli po otevření pobočky, vběhli dovnitř čtyři maskovaní muži v policejních uniformách. V ruce měli zbraně, což bylo tentokrát o to horší. Opět vyzvali ostrahu, Ivanu a její novou kolegyni ke spolupráci. Jeden člen loupežné skupiny odzbrojil ostrahu. Od minulého incidentu, kdy se stala lehčí fyzická újma, se tentokrát vše odehrálo „relativně klidněji“. Jako rok předtím se lupiči obsloužili sami, není divu, když jednou jim to přece prošlo. Dalo by se mluvit o štěstí, že v tu dobu nebyl na pobočce žádný klient.

Pachatelé zvolili tentokrát jiný způsob dopravy. Možná i to pro ně bylo osudné. Policisté na tomto případu pracovali celý rok velice úporně, a když se ozval na stanici alarm z banky, neváhali a okamžitě jeli k zásahu. Jediná silnice vedoucí z tohoto místa navedla odjíždějící pachatele přímo před příjíždějící policii.

Tento případ byl odlišný tím, že banka neposkytla psychologickou pomoc bezprostředně, ale navrhla zúčastněným, aby si svého psychologa vybrali sami s tím, že banka uhradí náklady za poskytnutou psychologickou péči. Následující dny po trestném činu Ivana vyhledala odbornou pomoc, neboť začala následkem přepadení podléhat paranoie. Přestože odmítla utlumující léky, nechala si aplikovat uklidňující injekci, která jí pomohla na chvíli se uklidnit.

Dále pak svým dvěma zaměstnankyním banka poskytla delší placené pracovní volno, které trvalo tři týdny.

Přesto-že si Ivana nemyslí, že by jí každoroční proškolení a dále i následná pomoc psychologa pomohla, otázkou je, co by prožívala bez této pomoci.

V návratu do normálního života pomohla Ivaně dle jejího názoru jediné a především její rodina. Opět totiž proběhl výslech policie a následoval soud, který nebyl o nic jednodušší, a podporu od blízkých lidí Ivana potřebovala. I když sama iniciativně vyhledala odbornou pomoc, stejně věděla, že celá tíha minulých situací leží jen a jen na ní. Nebyla to jedna rána, ale přímo dvě, a o to hlubší. Neustále měla před očima chvíli, kdy jí laserová tečka ze zbraně jezdila po těle a ona byla v ještě větším šoku, než při prvním přepadení. Jako by byla ve zlém snu. Mohlo by se zdát, že podruhé se taková situace zvládá snadněji, ale opak je pravdou. Bylo to o to více neuvěřitelné. Vždyť kolik lidí v životě zažije loupežné ozbrojené přepadení dvakrát a ještě k tomu v tak krátkém časovém horizontu?!

„Když probíhal soud“, líčila Ivana, „tak jsem si připadala, jako bych něco sama provedla. Chovali se ke mně hrubě. Pachatelé seděli přímo za mnou a poslouchali mou výpověď. Když jsem odcházela, obešla jsem je obloukem a neměla jsem ani trochu odvahy podívat se jim do očí. Za celou dobu jsem od policie nedostala žádné informace o průběhu vyšetřování, až později jsem zjistila, že se jednalo o jedny a ty samé pachatele. Existuje citát „s jídlem roste chuť“ a oni rok předtím odnesli nemalou částku. Zřejmě z ní celý rok žili, a když došly peníze, přišli si pro další s vidinou úspěchu. Nejvyšší trest co si vzpomínám, byl dvanáct let odnětí svobody. Dnes je rok 2009 a pachatelé jsou už všichni, pokud vím, na svobodě. Jak je to vůbec možné a kdo mi zaručí, že se mi nebudou chtít mstít za výpověď, kterou mě donutil soud prohlásit přímo před nimi?!“

Autorka textu popisuje další dění při rozhovoru s paní Ivanou: „Jak jsme se blížili ke konci našeho rozhovoru, zajímalo mě, jaké následky nese dodnes. Myslím, že tato chvíle byla pro Ivanu nejtěžší. Chvíli se pozastavila a zamyslela se. Nic neříkala. Byl to takový ten dlouhý pohled do neznáma. Odpověděla, že se o tom nechce moc bavit a žít v sobě negativní vzpomínky, že mi tento rozhovor poskytla jen ze známosti. Pak pokračovala,“ „no od té doby mám vysoký tlak, jestli myslíš fyzické následky, nějakou dobu jsem se také bála jen obyčejných zvuků v domě, ještě teď jsem se s tím nesrovnala. Pořád to stále bolí.“

Nikdo z nás si nedovede představit, co oběti musí prožívat při loupežném přepadení, ať je to pocit intenzivnější či méně intenzivní. Můj obdiv směřuje rozhodně k této silné ženě, která i po druhém přepadení nastoupila do zaměstnání a překonala svůj strach. Po roce od druhého loupežného přepadení malou pobočku banky zavřeli. Důvody neznámy, zřejmě provozní záležitosti, ale co je důležitější, že Ivana našla odvalu a přešla do jiné, velké banky, kde stále pracuje jako poradkyně. Říká, že se snaží nepřipouštět si žádná rizika. Vždyť tato práce ji baví. A přece jen se vedle této nové pobočky nachází policejní stanice, proto pro pachatele bankovních loupeží jsou tato místo velice nelukrativní.

2.1.2.1 Rozbor druhého přepadení

Chování pracovníků pobočky v době druhého přepadení bylo jistě správné. Všichni přežili loupež se zbraní v ruce a to je myslím to nejdůležitější, o co v tento okamžik šlo. Navíc bylo dle paní Ivany všechno relativně klidnější. Trochu se zde dá spekulovat o důležitosti bankovní ochranky, která stejně nedokázala útok odvrátit. Osobně si ale myslím, že jde o zbytečnou osobu v pobočce, protože právo na použití zbraně má velmi omezené a navíc – jde jistě o slušného člověka, který má doma rodinu a jistě tento útok přežije jednodušeji, když nebude klást odpor a nechá se dobrovolně odzbrojit, než když se pokusí tasit zbraň a přemluvit skupinu pachatelů, aby se vzdali. Myslím, že tohle by pro pracovníka ochranky znamenalo jistě nějaké zranění, možná smrt. Pachatelé, kteří jdou krást do banky se zbraní v ruce, navíc jistě věděli, že se v pobočce ochranka nachází a takový čin už měli minimálně jednou úspěšně za sebou, jsou jistě velmi nebezpeční a myslím, že by s použitím zbraně moc neváhali.

Zaměstnavatel se v tomto, již druhém přepadení, které se stalo, na jedné jeho zaměstnankyni dokonce již podruhé, snažil zachovat opět velmi korektně. Navrhl zaměstnankyním, aby si našly samy psychologa a náklady že uhradí on. To se zdá být jako krok kupředu, protože si zaměstnavatel mohl říci, že jím přidělený psycholog v minulém případě nemusel postiženým pracovnícím vyhovovat. Ovšem stalo se to, že paní Ivana vyhledala pomoc psychologa až po několika dnech. V tomto případě nemusí být pro psychologa uvést pacienta do stavu pohody s takovou úspěšností, jako kdyby mu byl nápomocen bezprostředně po tom, co se čin přihodil. Takže výsledek je takový, že i když se zaměstnavatel snažil ženám pomoci, měl raději postupovat stejně, jako v prvním případě a to tak, že přivolá psychologa okamžitě přímo na místo, aby se daný problém řešil ihned. Čím dříve – tím lépe, předcházení

posttraumatické stresové poruše. Na druhou stranu zaměstnavatel poskytl ženám delší, opět placené volno a to v délce tří týdnů, takže vlastně dvakrát delší, než v případě prvním, čímž dal oběma zaměstnankyním dostatek času na řádný odpočinek a psychické vyrovnání se s problémem. Pochopitelně záleží na psychické odolnosti každého jedince, jak rychle se s takovým traumatem vyrovná a zajisté také na kvalitě práce psychologa.

O práci Policie při vyšetřování na místě a při výslechu není u druhého přeapadení zmínka, takže jejich chování a přístup za zmínku ani nestál, z čehož plyne, že se chovali standardně, profesionálně, takže asi tak, jako při prvním přeapadení.

Velkým problémem se zdá být soud. Tady se paní Ivana musela cítit opravdu hodně špatně a na psychickém stavu jí to jistojistě nepřidalo. Uvědomme si, že stála dvakrát během jednoho roku v situaci, kdy na ni někdo mířil zbraní a teď, u soudu, to všechno musela prožívat znovu. Ani autorce tohoto textu nechtěla některé pocity sdělit, protože pro ni byly nepříjemné a u soudu je musela sdělit všem. Soudci, žalobci, obhájci, lidem, kteří se přišli na soud (byl li veřejný) podívat a v neposlední řadě i samotným pachatelům. Musela jim stát tvář v tvář a mluvit o tom, na co by nejraději zapomněla. Tato skutečnost, která je bohužel ve světě běžná mi přijde jako obrovská systémová chyba. Člověk, který se nechtěně, bez svého zavinění dostane do takové situace, se pak na popud státu vystavuje druhému nebezpečí – mstě. Pachatelé mají dost času si v klidu tohoto svědka v soudní síni prohlédnout, poslechnout si jeho výpověď, dozvědět se jeho jméno, atd., aby se mu po návratu z vězení mohli pomstít.

Velmi důležitým faktorem zvládnutí celé situace během prvního i druhého přeapadení, vyšetřování i soudu je bezesporu rodina. Pokud jsou rodinné vztahy příjemné, rodina žije v harmonii a navzájem se psychicky podporuje, velkou měrou to pozitivně ovlivní i dobu návratu do psychického normálu.

2.2 Kazuistika 2.

Nikdy jsem se nad tím nezamýšlel, ale během psaní této diplomové práce jsem si uvědomil, že případů opětovné viktimizace, chcete-li reviktimizace, je prakticky nepřeborné množství v okolí každého z nás. Abych nechodil daleko, uvedu jako druhý případ školní šikanu, která se děla na stejné základní škole, na jakou jsem chodil já. Pamatuju si, že na základní školu chodili do různých ročníků kolem mě žáci (nebylo jich mnoho, možná dva, tři), kteří se

opakovaně stávali obětmi šikany od jiných spolužáků. Možná jsme jako žáci ani o některých případech nevěděli, ale ty, které se mezi nás dostaly a roznesly se, se většinou děly opakovaně na několika málo jedincích. Jedním z těchto žáků byl chlapec, asi o dva ročníky mladší, než jsem byl já sám. Tento chlapec měl od malička v obličeji mnoho výrážek, navíc byl ve své třídě úplně nejmenšího vzrůstu a to i ve srovnání s dívkami. Mezi školáky se většinou odlišnosti neodpouští, ostatní spolužáci se mu posmívali, dobírali si ho, dělali mu naschvály a ..... šikanovali ho. Většinou tuto událost vyřešilo napomenutí třídního učitele, v případech, kdy došlo mezi dětmi na fyzické násilí i důtky učitelů či ředitele. Bohužel, pouze na nějaký čas. Zajímavou věcí je i to, že se v drtivé většině této šikany dopouštěl jeden a tentýž spolužák, popřípadě několik spolužáků, kteří spolu tvořili určitou „partu“. V každém ročníku pár takových, řekněme, že co se průšvihů týče, hodně výrazných jedinců bylo. Vybavuju si i dalšího žáka, který měl problémy se šikanou. Opět to nebyl člověk, který by úplně zapadal mezi ostatní spolužáky. Jednalo se o hocha tmavší pleti, který měl navíc i problémy s prospěchem. Když tak vzpomínám, diametrálně odlišnou pozici měl další hoch, který měl také tmavší pleť. Ten naopak působil ne, jako oběť, nýbrž jako pachatel.

V podstatě jsem zde neuvedl ani jeden konkrétní případ. O to možná větší vypovídací hodnotu předešlý odstavec má. Jak se asi cítí tito lidé? Jak silně musejí mít vzpomínky na tyto události uložené ve svých myslích, když i já, o kterého se vůbec nejednalo si na tyto lidi a události vzpomenu? Pokud si proberu nápravná opatření, jako důtky, či různá napomenutí, bylo trendem spíše trestat viníky. Na oběti bylo pozapomenuto. Asi si nedokážu představit, s čím tihle lidé žijí, jen tuším, že to musí být neskutečně zdrcující pocit bezmocnosti, který je bude trápit celý život. A z tohoto důvodu se nejspíš právě proto, že šlo o děti, mělo více pracovat na psychické stránce obětí, na pomoci právě jim. Jen z amerických filmů si vybavuju pojmy jako např.: školní psycholog. Za mých krásných školních let nic takového neexistovalo. A jestli existovalo, tak se o tom tak moc málo vědělo, že i kdybych byl v situaci oběti, asi bych služeb takového odborníka nevyužil.

3 PREVENCE KRIMINALITY

Pojem a význam prevence kriminality, členění obsahové (sociální, situační, viktimologická), členění podle adresáta (primární, sekundární, terciární), účinnost prevence, institucionální základy prevence, mezinárodní aspekty

Na význam prevence poukázali již představitelé klasické školy trestního práva, z nichž to byl zejména anglický právník *Jeremy Bentham*. („Uvedení do zásad morálky a zákonodárství“). I když prevenci kriminality byl v minulosti věnován vždy určitý prostor, až do poloviny dvacátého století- kdy došlo k podstatnému nárůstu kriminality- převažovaly při kontrole kriminality represivní přístupy. Demokratické státy si uvědomily nejen limity trestní justice (převažuje defenzivní charakter reakce na spáchání trestného činu), ale také vysoké náklady s tím spojené. Prevence kriminality naproti tomu více spočívá na aktivních a ofenzivních strategiích, orientovaných do budoucnosti a postihuje tak již i kriminogenní faktory. V neposlední řadě se též jeví jako méně nákladná. Také u nás, kdy počátkem devadesátých let došlo k výraznému nárůstu kriminality a k podstatným změnám v její kvalitě, jsme přistoupili k širokému rozvíjení prevence. Do *prevence kriminality* (snaha eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započítáním nebo před jejím pokračováním) zahrnujeme veškeré aktivity a opatření směřující k předcházení trestné činnosti, oslabování či eliminaci příčin a podmínek jejího páchání.

3.1 Obsahové členění prevence

Nejrozšířenějším způsobem obsahového dělení prevence je na prevenci:

3.1.1 Sociální

Má velmi široké zaměření, směřuje do celé společnosti, soustřeďuje se na sociální kriminogenní faktory, jejich neutralizaci, resp. překonávání (např. nezaměstnanost, toxikomanie, prostituce, extremismus, bezdomovci, kasina). Jde tedy o aktivity zaměřené na zlepšování nepříznivých společenských podmínek, které jsou považovány za kriminogenní a také na aktivity ovlivňující proces sociální integrace jedince - jeho socializaci. Žádoucího stupně konformity lidského chování dociluje společnost především *vnější kontrolou*, spočívající na fungování *normativních systému* (např. pracovní řád, morálka, obyčeje, hodnotové systémy, kulturní tradice). Stěžejní význam má **právní řád**, kvalita zákonné

úpravy, jeho respektování a vymahatelnost práva. K tomu má stát soustavu kontrolních mechanismů včetně institucionálního zabezpečení. Významným nástrojem sociální prevence kriminality je též politika rodinná, zdravotní, školská, bytová, politika zaměstnanosti a další.

Mládež a rodina mají s hlediska prevence klíčový význam. V rodinném prostředí probíhají zpravidla prvotní procesy socializace a sociální integrace. Zde si jedinec vytváří základní sociální postoje, vytváří si vazby a učí se řešit konflikty. Neméně významným sociálním systémem je též škola, kde mládež tráví největší část svého formativního období. Vedle výuky se zde dostává žákům základů výchovy k odpovědnosti za sebe sama, a pocitu sounáležitosti s ostatními. Zaměstnání a pracovní kolektiv mohou vést k rozšiřování pozitivních sociálních kontaktů. Zároveň jsou základem k získávání příjmů k legálnímu uspokojování potřeb na základě pracovní činnosti. Pracovní režim a jeho dodržování jsou rovněž účinnou formou sociální kontroly.

Také volnočasové aktivity jsou předmětem preventivních programů s cílem eliminovat aktivity kriminálního charakteru (pití alkoholu, krádeže, vandalismus) a nabídnout mládeži pozitivní alternativy trávení volného času (sport, zájmové kroužky).

V sociální prevenci sehrávají rovněž významnou úlohu *media*. Působí na společnost v řadě aspektů, napomáhají k vytváření postojů a názorů. S hlediska prevence by např. mohla více působit k posilování autority práva a formování právního vědomí populace.

3.1.2 Situační prevence

Při výskytu kriminality hrají vedle počtu potenciálních pachatelů a úrovně vnější sociální kontroly důležitou úlohu též *kriminogenní situace* rizikové situace- příležitosti k páchání trestné činnosti.

Situační prevence představuje soubor opatření a prostředků cílených k *omezování příležitosti* k páchání trestné činnosti.

Kriminologické poznatky i kriminalistické výzkumné sondy ukazují, že např. pro některé kriminální aktivity jsou přitažlivá určitá místa, dny v týdnu, hodiny dne (např. centrum města, okolí kasina, opuštěný park, neosvětlené podchody, sídliště o víkendu, atd). V opatřeních situační prevence se nejvíce uplatňují *technické prostředky*, dále opatření *organizační a administrativní*. Jsou nejvíce rozšířena a uplatňována v oblasti majetkové kriminality.

- Zlepšení dohledu nad rizikovými místy (hlídkové služby policie, soukromé bezpečnostní služby, údržba veřejného osvětlení).
- Zlepšení ochrany rizikových objektů, osob (hlídací služba, kamerový systém, elektronická signalizace, napojení na centralizované pulty ochrany objektů, nerozbitná skla).

Důležitým opatřením je i *přemístění ohrožených věcí* na bezpečnější místo (umístění peněz, šperků a dalších cenností do bankovních sejfů, parkování automobilů na hlídaných parkovištích, odnášení cenných věcí ze zaparkovaných vozidel).

Také *omezení přístupu* k prostředkům vhodným pro trestnou činnost je důležitou součástí situační prevence (prodej a držba střelných zbraní, jedů, výbušnin).

V podstatě jde o strategie

-**zvyšující námahu nebo riziko** spojené s páčáním trestné činnosti (zabezpečení zařízení, kamerový systém, hlídky)

-**snížující užitek** plynoucí z trestného činu (označení věcí kódy, bezhotovostní platby, ochranné znaky na bankovkách a dokladech)

3.1.3 Viktimologická prevence

V současnosti je jí věnována značná pozornost související se zájmem o situaci oběti trestného činu. Její poznatky jsou využívány v prevenci kriminality v oblasti poradenské a při osvojování si zásad ochrany ohrožených osob. Pro osoby, resp. skupiny osob s vyšším viktimizačním potenciálem jsou vyvíjeny vhodné prostředky (alarm, sprej), nabízí se jim též výcvik v sebeobraných technikách i psychologickému působení na útočníka.

Podle **adresáta** členíme prevenci na:

- **primární** je orientována na celou společnost, na instituce i nejšířší veřejnost občanů. Představuje tedy *nepřímou strategii*. Působí plošně bez ohledu na stupeň ohrožení nebo rizikovitosti. Nejvíce se uplatňuje v oblasti sociální (zlepšování životních podmínek, péče o fungování sociálního systému, prosazování právního řádu a kontrolních mechanismů společnosti). Důležité jsou i aktivity výchovné, vzdělávací, poradenské, přičemž je zvláštní pozornost věnována mladé populaci.

- **sekundární** prevence již je chápána jako strategie *přímá*. Vedle jedinců i kriminálně rizikových skupin (např. drogově závislí, nezaměstnaní, děti záškoláci) se zaměřuje též na ochranu materiálních hodnot, které jsou nejčastěji předmětem jejich zájmu (chatové kolonie, parkoviště apod.) V rámci sekundární prevence jsou poskytovány rozmanité poradenské služby (protidrogové, psychologicko-pedagogické aj.), linky důvěry, kontaktní centra, azylové domy. Důležitá je i práce terénních pracovníků, kteří se pohybují mezi ohroženou mládeží (diskotéky, kluby, herny).
- **terciární** prevence je rovněž *přímou* strategií a je zaměřena především na kriminální populaci s cílem *zabránit recidivě* (pokud jde o viktimologickou recidivu, zaměřuje se na ochranu obětí před opětovnou viktimizací). Jejimi hlavními nástroji jsou proto tresty, jejich ukládání, výkon, ochranná opatření a postpenitenciární péče. Pokud jde o oběti, směřuje k napravení následků trestného činu, zabránění sekundární viktimizaci a informování, případně výcvik obětí tak, aby se znovu nestaly oběťmi trestného činu²⁷.

3.2 Prevence kriminality omezováním příležitostí

Kdyby nebyla pravda, že omezování příležitostí pomáhá při prevenci kriminality, nikdo by se neobtěžoval běžnými bezpečnostními opatřeními, jako jsou zamykání vozů a domů, přechovávání peněz na bezpečných místech, rady dětem, aby se vyhýbaly neznámým lidem, a hlídání sousedního domu či bytu, když jeho obyvatelé odjedou. Taková bezpečnostní opatření však provádíme dennodenně.

Tyto činnosti mohou někdy přesunout riziko kriminálního útoku jinam. Aby se tomu zamezilo a aby se zajistilo obecnější snížení rizika kriminality, musí policie, vláda a jiní činitelé provádět širší opatření na omezení příležitostí. Z takových úvah vychází několik modelů prevence kriminality:

- zacílené hlídkování,
- uspořádání prostoru umožňující ochranu (defensible space architecture),

---

²⁷ ŠTABLOVÁ, R. *Kriminologie* [online]. 2008, [2010-04-29]. Str. 30 – 33. Dostupný z WWW: <<http://www.vsrr.cz/predmety/kestazeni/kriminologie.pdf>>

- prevence kriminality pomocí designu uzpůsobeného prostředí (environmental design)
- situační prevence kriminality.

Navzdory určitým odlišnostem se každá z těchto metod snaží omezit příležitosti k trestné činnosti u daných druhů objektů, lokalit a tříd obětí. Každá se zaměřuje na prevenci velice specifických typů trestné činnosti. Žádná z nich se nepokouší zlepšovat lidskou povahu. A co je nejdůležitější, všechny čtyři metody se snaží zamezit trestné činnosti praktickými, přirozenými a jednoduchými způsoby při nízkých společenských a ekonomických nákladech²⁸.

3.3 Možné návody pro jednání při přepadení

V této kapitole jsou rozpracovány návody pro možná jednání při přepadení v situacích charakteristických pro pracovníky průmyslu komerční bezpečnosti i soukromých osob.

3.3.1 Přepadení banky

Každá pobočka banky by měla mít svá režimová opatření a systém ochrany proti možnostem přepadení, tak aby ochránila jak své zákazníky, pracovníky tak i materiální hodnoty, jež jsou v bance uloženy (finanční hotovost, cenné papíry, smlouvy a podobně).

Mezi tato opatření patří:

- **technické prostředky:**
  - elektronické (kamerové systémy CCTV, přístupové systémy, bezpečnostní časové
  - trezory, bezpečnostní hlásiče apod.),
  - mechanické (bezpečnostní dveře, neprůstředná skla bankovních přepážek,
  - bezpečnostní mříže apod.),

---

²⁸ FELSON, M., CLARKE, V. L. *Příležitost dělá zloděje, Praktická teorie prevence kriminality* [online]. 2003, [2010-04-29]. Str. 30. Dostupný z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/291.pdf>>

- **režimová opatření:**
  - výkon strážní služby pracovníky průmyslu komerční bezpečnosti
- **povinnosti pracovníků banky a organizace jejich práce:**
  - pracovníci určení pro otevírání a zavírání pobočky,
  - kontrola klíčů v pobočce,
  - otevírání a zavírání trezorů a pokladních sejfů apod.

3.3.1.1 Návod pro jednání při přepadení

V případech, kdy přijde pachatel k přepážce, vytáhne na pracovníka banky zbraň a požaduje finanční hotovost, není na místě klást aktivní odpor, pracovník by se tímto jednáním vystavil zbytečnému riziku ohrožení života a zdraví.

Je nutné proto postupovat takto:

- Pokuste se překonat své leknutí, alespoň navenek zůstat klidní a sebejistí.
- Zvažte situaci (veškeré okolnosti) a přemýšlejte, než něco podniknete.
- Pokud vám pachatel vyhrožuje použitím zbraně, zachovejte klid a přesně dodržujte jeho příkazy tak, aby neznervózněl a nezačal užívat násilí. Jestliže je to možné, opakujte pachateli jeho příkazy dříve, než začnete jednat.
- Držte ruce v poloze viditelné pachateli a vyvarujte se rychlým pohybům, které by mohl útočník špatně pochopit.
- Poskytnout pachateli jen to, o co si žádá (braňte se tomu, abyste ze strachu a obav vycházeli pachateli iniciativně více vstříc, než musíte).
- Neklad'te ozbrojenému lupiči ani aktivní, ani pasivní odpor.
- Neopouštějte zónu zabezpečeného prostoru, neotvírejte zajištěné dveře, nejste-li k tomu nebezpečnými okolnostmi donuceni.
- Pokud nejste bezprostředně ohroženi, uveďte co nejrychleji do provozu „tichý poplach“.

- Hlasitý poplach je možné spustit pouze v případě, že se vy i všichni ostatní zaměstnanci nacházíte v bezpečnostně chráněných zónách a v hale se nenachází žádní klienti nebo jiné nezúčastněné osoby.
- Plňte pachatelovy pokyny s rozvahou, snažte se získat čas, neboť čas pracuje právě pro vás, nikoliv pro pachatele.
- Mít připravenou tzv. návnadu, tj. předem nachystanou menší hotovost s označenými bankovkami, případně bezpečnostní prvek, který zajistí znehodnocení bankovek za určitou dobu po opuštění budovy banky (například kouřící bankovky, popřípadě jiné chemické nástrahy).
- Snažte si zapamatovat vnější identifikační znaky pachatele (pro účely následného vyšetřování),
- Jakékoliv napsané příkazy, které pachatel požaduje, uchovejte a zapamatujte si, kde se pachatel pohyboval a čeho se dotýkal.
- Pokud je to možné, sledujte směr pohybu pachatele, počet a vzhled spolupachatelů a ostatní relevantní okolnosti.
- Žádný zaměstnanec by neměl podnikat nic, co by ohrozilo jeho nebo bezpečnost spoluzaměstnanců a zákazníků.

3.3.1.2 Návod pro jednání po přepadení

Po přepadení je nutné reagovat co nejrychleji a jednat takto:

- Uvézt do chodu poplašná zařízení, telefonicky kontaktovat Policii a sdělit operačnímu důstojníkovi nezbytné informace.
- Zaměstnanci by měli provádět úkoly, které jim byly již dříve předepsány pro případ loupežného přepadení.
- Zaměstnanci, kteří byli při přepadení nějak postiženi, mají být okamžitě odvedeni z postiženého prostoru. Mají být izolováni a pak požádáni, aby vyhotovili zprávy a vyplnili potřebné formuláře.
- Sdělovacím prostředkům by měl odpovídat na dotazy jen kompetentní pracovník.

Po přepadení je nutné jednat tak, aby bylo zachováno co největší množství jak daktyloskopických, tak i trasologických, případně jiných stop umožňujících následné dohledání pachatelů.

3.3.2 Přepadení řadové osoby

Při kontaktu s útočníkem jde především o to, že ho musí napadená osoba překvapit a šokovat. Tím může odradit útočníka od jeho dalšího útoku nebo alespoň získat čas na rozmyšlení, co dělat dál, či přivolat pomoc.

3.3.2.1 Rady pro občany obecně

- Buďte obezřetní, zejména když máte u sebe větší obnos, myslete na svoji bezpečnost,
- nechodte poblíž obrub chodníků s taškou/kabelkou přes rameno do silnice,
- vyhýbejte se temným zákoutím a odlehlým uličkám s minimálním provozem, případně ulicím známých pro četný výskyt obyvatel se sklony k páchání trestné činnosti,
- buďte ostražití v peněžních zařízeních či u bankovních automatů,
- neupozorňujte svým chováním, že u sebe máte finanční hotovost nebo cennosti,
- nikdy se nechlubte svými majetkovými poměry (jsou-li záviděníhodné),
- nepodceňujte možné hrozby,
- předcházejte rizikům,
- pozor na tzv. inscenované situace (kdy se někdo snaží odpoutat vaši pozornost pod záminkou následného útoku),
- loupežné přepadení je dílem okamžiku,
- lupič chce obvykle vaše peníze, nikoli váš život, přinut'te se ke klidu a uvažujte, jaké máte šance,
- hlavní je uchránit život a zdraví, chovejte se podle toho,

- jste-li náhodným svědkem loupežného přepadení v bance či v obchodě, je obvykle rozumnější, když zůstanete v anonymitě, neriskujte svůj život či zdraví ani bezpečnost ostatních osob a je-li to možné, přivolejte Policii ČR nebo strážníky městské policie (telefonní čísla 158 a 156),
- větší šance máte při pouliční loupeži. Pachatelé obvykle spoléhají na moment překvapení. Někdy stačí pevně držet kabelku či kufřík, hlasitě zařvat, nebo se zachovat nečekaným a pro pachatele překvapivým způsobem. Vždy věřte své intuici! Zdá-li se vám situace beznadějná (např. když vás pachatel ohrožuje zbraní), neriskujte!
- soustřeďte se na pozorování situace, snažte se zapamatovat si následující znak: pohlaví, rasa, věk, výška, váha, účes, způsob řeči, barva vlasů a očí, oblečení, jeho pach apod. - i detaily pomohou policii v pátrání po pachateli,
- nehrajte si na hrdinu, pronásledování a zneškodnění lupiče přenechejte profesionálům. Když už má kořist v ruce, je lupič více nebezpečný.

3.3.2.2 *Rady ženám*

- Domů se nechte doprovázet jen dobře známými osobami. Buďte pozorná při vstupu do domů a výtahů,
- nechodte v blízkosti vchodů do domů,
- nezkracujte si cestu temnými a opuštěnými místy,
- při návratu domů buďte ostražitá. Máte-li pocit, že jste sledována nebo byste mohla být obtěžována, hledejte rychle místo, kde je víc lidí, případně žádejte kolemjdoucí o pomoc. Mějte připravený klíč k zamknutí dveří i k obraně, vhodný improvizovaný obranný prostředek je i deštník,
- pokud nesete něco těžkého, co by Vás mohlo při odemykání zdržovat, položte to na zem, odemkněte, vklouzněte dovnitř a teprve potom sáhněte pro svá zavazadla,
- máte-li pocit, že jste sledována, při vstupu do domu volejte „Ahoj! Už jsem doma!“, pokud je v bytě zhasnuto, křičte „Vstávejte!“ a podobná slova budící dojem, že nejste v bytě sama,
- vstupní dveře vždy zamykejte, a pokud jste doma sama, nikomu neotvírejte,

- nikdy nejezděte autostopem sama,
- promyslete si, jak byste se v případě přepadení zachovala,
- útočník má vždy náskok - velká šance pro vás, jak získat čas, spočívá v překvapivých reakcích, které útočník nepředpokládá (např. volat „Hurá!“, přimknout se a naznačit spolupráci a souhlas),
- pokud je čas, zkuste mluvit, vyprávět o sobě - kam právě jdete, kde Vás čekají. Vystupujte z anonymity,
- nikdy útočníkovi nevyhrožujte, že jeho jednání oznámíte policii,
- pokud se rozhodnete pro fyzickou sebeobranu, jedněte razantně a rozhodně!

Reakci napadené osoby lze jen těžko předem odhadovat. Mnohdy má napadená osoba pouze jenom několik sekund, kdy se musí rozhodnout, co podnikne, a jak se bude bránit. Proto je velmi potřebná jistá připravenost na možné přepadení v konkrétních situacích²⁹.

---

²⁹ TOMICA, J. *Problematika přepadení v situacích charakteristických pro pracovníka PKB* [online]. 2007, [2010-04-29]. Str. 54 - 67. Dostupný z WWW: <https://www.stag.utb.cz/apps/stag/dipfile/index.php?download_this_unauthorized=9387>

4 OSOBNÍ STANOVISKO K DANÉMU PROBLÉMU

Na tuto problematiku se v praxi vyskytují dva základní názory. Jeden mluví o tom, že člověk se může svým vlastním (nevědomým) chováním dostávat do situací, které jsou rizikové a tím riziko, že bude viktimizován zvyšuje. Druhý názor je ten, že veškeré opětovné viktimizace jsou jen náhodné a nikdo je není schopen ovlivnit.

Příkladem je loupežné přepadení banky, uváděné výše. Jedna žena v jedné bance dvakrát přepadena. Tento případ se dá uvádět jak v část reviktimizace osob, tak ve druhé části – reviktimizace objektů. Když se nad tímto příkladem zamyslíme, zjistíme, že tu v podstatě vůbec nešlo o „paní Ivanu“, nýbrž o banku a pachatelům bylo úplně jedno, jestli v bance pracují stejné pracovnice, jako při prvním přepadení. O tom svědčí i fakt, že i přes přítomnost hlídače se pachatelé nezalekli a do přepadení se pustili a uskutečnili ho. Možná si ani nevšimli, že pracovnice banky tu byla i při prvním přepadení, šlo jim jen a pouze o peníze z banky. Z tohoto důvodu jde bezesporu o reviktimizaci objektu, přičemž paní Ivana měla jen smůlu, že byla ve špatnou dobu na špatném místě.

Bavme se tedy o tomto případě, jako o reviktimizaci objektu.

Co se týče reviktimizace osob, zde jedna z teorií – teorie racionálního jednání pachatele říká, že pachatel si vybírá takovou oběť, kde předpokládá, že by mohl být úspěšný. To znamená, že člověk si je schopen sám přivodit nepříjemnosti tím, jaké neverbální signály vydává do okolí, jak působí na venek. Velkou nepříjemností tohoto jevu je to, že člověk, který zažije přepadení, nebo je na něm, nebo někom mu blízkém spáchán jiný trestný čin se zpravidla necítí nikterak dobře, jeho nálada je pochmurná, je smutný, působí na okolí jako člověk, který momentálně nemá dost silné sebevědomí a tím může na potenciální pachatele působit, jako snadná oběť pro jeho úmysly. Bohužel je to paradoxní jev a jistě není jednoduché se s první nepříjemnou událostí vyrovnat, ale je v nejlepším zájmu každého, kdo nějakou hrůznou událost prožije, na ni co nejdříve zapomenout, nebo se z ní v lepším případě poučit.

ZÁVĚR

Tématem mé diplomové práce byla reviktimizace osob a objektů.

Celá práce je rozdělena do dvou základních částí, teoretické a praktické. V teoretické části jsem vymezil pojmy, které souvisejí s daným tématem, jako například pojem oběť, pachatel, viktimologie atd. Pokud to bylo možné, pracoval jsem přímo s platnou legislativou pro ČR. Také jsem se věnoval zdravotním obtížím, které zpravidla vznikají, pokud je na někom spáchán trestný čin. Tyto obtíže jsem zařadil podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů. Většina lidí takovým stresem nikdy neprošla, a proto jsem se pro představu pokusil vypsát charakteristické skupiny lidí, kteří prošli silnou stresovou událostí, aby člověk mohl srovnat míru intenzity takové stresové události. V neposlední řadě jsem ke zdravotním obtížím popsal jejich průběh, projevy a charakteristické znaky. Nakonec jsem k této části připojil doporučení, jak zvládat stres, jak pomáhat pomocí pozitivních myšlenek, jak pomáhat obětem trestného činu z hlediska psychologické pomoci. Posledním tématem v teoretické části bylo vytvoření typologie obětí podle různých kritérií.

Druhou částí mé diplomové práce je část praktická. V praktické části jsem zmínil dva různé případy – kazuistiky. Obě se týkaly reviktimizace, avšak každá jině. V první z nich jsem dopodrobna popsal případ reviktimizace objektu, který se udál. V něm jsou dopodrobna popsána přepadení objektu, která se stala v průběhu jednoho roku. Velkou vypovídací hodnotu má to, že se obou případů zúčastnila jedna žena, která mohla oba dva tyto případy podrobně popsat. Samozřejmě je popsáno nejen přepadení, ale i následná práce policie, zaměstnavatele této ženy, soudu, atd. Pokusil jsem se na tento článek reagovat a nastínit svůj vlastní názor na to, jak bylo postupováno při práci jednotlivých složek podílejících se na vyřešení těchto případů a jak by to podle mě mělo vypadat v ideálním případě. Co se týče druhé kazuistiky – reviktimizace osob, tam jsem přistoupil k vlastním zkušenostem a zážitkům. Zavzpomínal jsem, jaké se děly věci na základní škole kolem mě a teprve při psaní této diplomové práce jsem si uvědomil, jak je toto téma blízké každému z nás, jak se dějí velmi nepříjemné věci kolem nás a ne jen na obrazovkách našich televizí ve večerních zpravodajstvích. Tento samotný případ, asi proto, že jsem mu byl velmi blízko (jednalo se o žáka z víceméně vedlejší třídy, kterého jsem potkával každý den na chodbě) mě malinko pootevřel oči a ukázal mi slabou stránku našeho školství v době, kdy jsem základní školu navštěvoval sám. Slova školní psycholog jsme vůbec neznali. Možná to v naší zemi v té

době nebylo příliš in, možná by se lidé styděli za to, že jejich dítě muselo navštěvovat psychologa. To nevím, tenkrát jsem dobu vnímal úplně jinak a tyto souvislosti jsem si neuvědomoval. A díky této diplomové práci jsem si také velice oddechl, že jsem se nikdy nedostal do situace, že bych byl ve škole šikanován, protože bych si asi musel psychicky pomoci sám. A kdo ví, jestli bych dnes vůbec psal nějakou diplomovou práci.

Po dokončení těchto kazuistik jsem vytvořil souhrn rad a návodů, jak se chovat při přepadení, zvláštní článek jsem věnoval konkrétním radám pro ženy.

V celé mé diplomové práci jsem čerpal informace ze seriózních zdrojů, použil jsem dvě knihy významné české psycholožky, pí. Ludmily Čírtkové, která je v daném oboru opravdu uznávanou kapacitou, využil jsem zákonů ČR, přičemž jsem se setkal jak se starým, tak i s novým zněním.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

The topic of my thesis was the revictimization of persons and objects.

The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. In the theoretical section I define the terms related to the topic, such as the notion of victim, offender, victimology, etc. If it was possible, I worked directly with the applicable legislation for Czech Republic. I also focus on health problems that usually arise when on someone else is the crime committed. I included these difficulties due to the International Classification of Diseases and Related Health Problems. Most people never had problems with so much stress situation, so I tried to write characteristic groups of people who went through strong stress events, so we could compare the level of intensity of such stressful situation. Finally, I described their progress of the health problems, symptoms and characteristics. Finally, I joined the recommendations on how to manage with stress, how to help with positive thoughts, how to help victims of crime in terms of psychological help. The last theme in the theoretical part was to create a typology of victims according to different criteria.

The second part of my thesis is the practical part. In this practical part, I mentioned two different cases - case reports. Both are related to revictimization, but each is related with some other. In the first one I describe in details the case of revictimization of object. There is described in detail the house robbery, which occurred during one year. Great informative value is that in the both of this case sis that, there was one woman in both of them, who could describe the cases in details. There is described of course not only robbery but also the subsequent police work, the employer of the woman, court, etc. I tried to respond to this article and outline my own view on how the work of individual components involved in resolving these cases was proceeded and how it should look like ideally. As regards the second case histories - revictimization of people, there I focus on my own experiences. I remembered what things were happening in elementary school around me and while I was writing this thesis I realized how this topic is close to all of us and that there are very unpleasant things around us and not just on our television screens on the evening news . This case itself, probably because I was very close to it (it was a student from neighbouring class, which I encounter every day in the hallway), This case slightly opened my eyes and showed me a weakness of our education system. Words like „School psychologist“we never knew. Maybe it wasn't in our country very „in“, maybe people should be ashamed that their child had to visit a psychologist. I do not know, I sensed very differently and I had not

realized the context of this. And thanks to this thesis, I am also very relieved that I never got into a situation of school bullying, because I'd probably have to give mentally help by myself. And who knows, if I wrote today this thesis.

Upon completion of these case reports, I created a summary of advice and instructions on how to behave in an ambush and I gave specific advice for women in a special article. Throughout my thesis, I gathered information from reputable sources, I used two books by prominent Czech psychologist, Ms. Ludmila Čírtkové, who is really recognized expertise in this field, I have used the laws of Czech Republic and I met with both texts - the old and the new one.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace:

- [1] ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. 431 s. ISBN 80-86473-86-4, EAN: 9788086473864.
- [2] ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Vyd. 1. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 310 s. ISBN 80-86898-73-3, EAN: 9788086898735.
- [3] ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ (SDRUŽENÍ). *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 192 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

Internetové zdroje:

- [4] FELSON, M., CLARKE, V. L. *Příležitost dělá zloděje, Praktická teorie prevence kriminality* [online]. 2003, [2010-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/docs/291.pdf>>
- [5] GENDER STUDIES CENTER. *Malý slovník výrazů* [online]. 1999, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.feminismus.cz/ebooks/platforma/slov.htm>>
- [6] JANEČEK, M. *Loupežná přepadení, Bakalářská práce* [online]. 2009, [2010-03-31]. Dostupný z WWW: <http://is.bivs.cz/th/6507/bivs_b/Bakalarska_prace.pdf>
- [7] KRISTKOVÁ, V., LANGHANSOVÁ, H., MATIAŠKO, M. *Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení* [online]. 2007, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <http://www.llp.cz/_files/file/Analyza1_viktimizace_soukromi_Liga_lidskych_prav.pdf>
- [8] KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní emoce a zvládání stresu* [online]. 2007, [2010-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://jaro.krivohlavy.cz/pozitivni-emoce-a-zvladani-stresu>>

- [9] MAREŠOVÁ, A., MARTINKOVÁ, M. *O významu poznávání obětí trestné činnosti* [online]. 2007, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/soubor/maresova-obeti-pdf.aspx>>
- [10] ŘEHOŘ, J. *Základy kriminologie* [online]. 2007, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <http://www.zsf.jcu.cz/struktura/katedry/radio/informace-pro-studenty/ucebni_texty/ochrana-obyvatelestva-se-zamerenim-na-cbrne-aplikovana-radiobiologie-a-toxikologie-krizova-radiobiologie-a-toxikologie/zaklady-kriminologie.doc>
- [11] STANDART. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů*. [online]. 2010, [2010-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>
- [12] STUHLÍKOVÁ, I. *Stres a jeho zvládnutí* [online]. 2007, [2010-05-04]. Dostupný z WWW: <home.pf.jcu.cz/~stuchl/Stres.doc>
- [13] ŠTABLOVÁ, R. *Kriminologie* [online]. 2008, [2010-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.vsrr.cz/predmety/kestazeni/kriminologie.pdf>>
- [14] ŠTUDLAROVÁ, P. *Loupežné přepadení, Bakalářská práce* [online]. 2009, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <http://is.bivs.cz/th/6636/bivs_b/>
- [15] TOMICA, J. *Problematika přepadení v situacích charakteristických pro pracovníka PKB* [online]. 2007, [2010-04-29]. Dostupný z WWW: <https://www.stag.utb.cz/apps/stag/dipfile/index.php?download_this_unauthorized=9387>
- [16] TRÁVNÍČKOVÁ, I., BLATNÍKOVÁ, Š. *Motivační a demotivační faktory ovlivňující obchodované osoby při rozhodování o vstupu do programu podpory a ochran obětí obchodování s lidmi* [online]. 2006, [2010-03-31]. Dostupný z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/studie-final.pdf>
- [17] Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník, Pachatel, § 22*, [online]. 2009, [2010-05-04]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast1h2d4.aspx#par22>>

- [18] Zákon č. 40/2009 Sb., *Trestní zákoník, Poškozený, § 43*, [online]. 2009, [2010-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/cast1h2d4.aspx#par22>>
- [19] Západočeská univerzita v Plzni, *Úvod do kriminologie a trestní politiky* [online]. 2009, [2010-04-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.najmo.estranky.cz/archiv/uploaded/118>>

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1. Oběť</i>	12
<i>Obr. 2. Pachatel</i>	13

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

PTSP   Posttraumatická stresová porucha.

MKN - 10   Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.